

STYRETS ANSVAR FOR MANGLENDE AKSJEINNSKUDD I AKSJESELSKAP OG ALLMENNAKSJESELSKAP

Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet

Kandidatnummer: 613
Leveringsfrist: 25. november 2011

Til sammen 16589 ord

25.11.2011

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING.....</u>	<u>1</u>
1.1	Temaet for oppgaven.....	1
1.2	Presiseringer.....	2
1.3	Rettskildebildet.....	4
<u>2</u>	<u>STYRETS ANSVAR FOR AKSJEINNSKUDD I AKSJESELSKAP.....</u>	<u>5</u>
2.1	Rettslige utgangspunkter.....	5
2.2	Ansvarsgrunnlag.....	6
2.2.1	Generelt.....	6
2.2.2	Asl. § 2-19.....	7
2.2.3	Asl. § 17-1.....	7
2.3	Historikk.....	8
2.4	Grunnleggende prinsipper og legislative hensyn.....	9
2.5	Forenkling og modernisering av aksjeloven.....	11
<u>3</u>	<u>FORELDELSE AV KRAV OM STYREANSVAR.....</u>	<u>12</u>
3.1	Innledning.....	12
3.2	Det rettslige utgangspunkt i foreldelsesloven.....	12
3.3	Rettspraksis.....	13
3.3.1	Generelt.....	13
3.3.2	Rt. 2007 s. 220 “Sedal-dommen”.....	13
3.3.3	Rt. 2008 s. 833 “Finance Credit-dommen”.....	14
3.4	Oppsummering.....	15

4	<u>DEN OBJEKTIVE ANSVARSREGEL I ASL./ASAL. § 2-19</u>	20
4.1	Ordlyd.....	20
4.2	Ansvarssubjektene.....	20
4.3	Kravsubjektet.....	23
4.4	Solidarisk ansvar.....	24
4.5	Answarets omfang – særlig om overkurs.....	25
4.6	Answarets rekkevidde – Rt. 2009 s. 1032 “Finance Credit-dommen”.....	28
4.6.1	Innledning.....	28
4.6.2	Saksgang.....	29
4.6.3	Flertallets votum.....	30
4.6.4	Mindretallets votum.....	31
4.6.5	Oppsummering.....	33
4.6.6	Analyse av dommen.....	33
4.6.7	Dommens rettskildemessige status.....	35
4.7	Tingsinnskudd.....	35
4.8	Gjeldskonvertering.....	38
4.9	Kort om Prop. 148 L.....	41
5	<u>DEN SUBJEKTIVE ANSVARSREGEL I ASL. § 17-1</u>	42
5.1	Ordlyd.....	42
5.2	Generelt.....	42
5.3	Ansvarssubjektet.....	43
5.4	Kravsubjektene.....	44
5.4.1	Selskapets krav.....	45
5.4.2	Aksjeeiers krav.....	47
5.4.3	Enkeltkreditorers krav.....	48
5.5	Ansvarsgrunnlag.....	49

5.5.1	Innledning.....	49
5.5.2	Objektiv vurdering.....	50
5.5.3	Subjektiv vurdering.....	53
5.5.4	Kort om kravet om årsakssammenheng.....	55
5.6	Særlige spørsmål om tingsinnskudd.....	55
6	<u>LITTERATURLISTE.....</u>	<u>56</u>

1 Innledning

1.1 Temaet for oppgaven

Temaet for denne oppgaven er styrets ansvar for manglende aksjeinnskudd i aksjeselskap og allmennaksjeselskap.

Rettspraksis de seneste ti år viser at styreansvar er et svært praktisk tema. I løpet av de siste ti årene er det avsagt rundt femti dommer i lagmannsrett og Høyesterett som omhandler styreansvar. I en del av disse sakene har ansvaret vært grunnet på manglende innbetaling av aksjekapital, med den såkalte Finance Credit-saken som det kanskje mest kjente eksempel.

Når de nye aksjelovene kom i 1997 ble styrets ansvar for manglende innbetaling av aksjekapital skjerpet ved at det ble innført et objektivt solidaransvar for styrets medlemmer og revisor i aksjeloven og allmennaksjeloven § 2-19.¹ Ansvar kan oppstå både ved stiftelse og senere kapitalforhøyelse, og ansvarsbeløpet kan etter forholdene gjelde betydelige beløp.

Det dukker stadig opp nye ansvarssituasjoner som knytter seg til manglende innbetaling av aksjekapital, og ansvaret etter asl./asal. § 2-19 har trolig vist seg mer praktisk og anvendelig enn det lovgiver så for seg når regelen ble innført i 1997.

Krav om ansvar for manglende innbetaling av aksjeinnskudd kan også fremmes mot styremedlemmene på subjektivt grunnlag etter culpa-regelen i asl./asal. § 17-1.

Det har imidlertid vist seg at foreldelsesreglene i visse tilfeller kan føre til at ansvarsregelen i asl./asal. § 17-1 ikke er anvendelig. Det har dermed oppstått et press mot den objektive ansvarsregel i asl./asal. § 2-19.

---

¹ Lov om aksjeselskaper (aksjeloven) av 13. juni 1997 nr. 44 og Lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) av 13. juni 1997 nr. 45 (heretter forkortet asl. og asal.)

Sett hen til de mange tolkningsspørsmål som kan oppstå i relasjon til den objektive ansvarsregelen, og den uoversiktlige rettstilstanden foreldelsesproblematikken skaper, er det etter min mening behov for en grundig behandling av alle sider av styreansvaret for manglende innbetaling av aksjeinnskudd. Jeg vil med denne oppgaven prøve å danne et helhetlig bilde av denne ansvarssituasjonen.

Fremstillingen videre har som hovedformål å avklare hvilke ansvarssituasjoner som fanges opp av asl./asal. § 2-19, herunder de tolkningsspørsmål som oppstår om den nærmere rekkevidden av det objektive ansvaret. Dette vil bli inngående drøftet i oppgavens punkt 4.

Jeg vil også redegjøre for vilkårene som må foreligge for at styrets medlemmer kan bli ansvarlig for manglende innbetalt aksjekapital på subjektivt grunnlag. Dette vil bli drøftet i oppgavens punkt 5.

Som nevnt over, kan foreldelsesreglene få betydning for hvilket ansvarsgrunnlag som kan gjøres gjeldende for ansvar for manglende innbetalt aksjeinnskudd. Det vil derfor være en sentral del av oppgaven å gjøre rede for foreldelsesreglene. Disse vil bli drøftet i oppgavens punkt 3.

Utgangspunktene for styrets ansvar for manglende innbetaling av aksjekapital vil bli redegjort for i oppgavens punkt 2.

1.2 Presiseringer

Aksjeloven og allmennaksjeloven var i sin tid gjenstand for felles behandling. De har felles lovforarbeider og er innholdmessig og systematisk i stor grad identiske.

Både når det gjelder den subjektive ansvarsregel i asl/asal § 17-1, og den objektive ansvarsregel i asl/asal § 2-19, er innholdet i de to lover fullt ut identisk.²

---

² Riktignok slik at asal. § 17-1 også omfatter ansvarssubjektet "uavhengig sakkyndig". Dette har imidlertid ingen betydning for oppgaven.

Av praktiske årsaker vil jeg derfor i det følgende kun ta utgangspunkt i aksjelovens regler. I den grad en sontringen mellom de to lover vil kunne ha betydning, vil dette bli presisert.

I oppgaven vil uttrykkene “aksjeinnskudd” og “aksjekapital” til en viss grad bli brukt om hverandre, noe som kan virke forvirrende. Dette skyldes en språklig uheldighet i asl. §§ 2-18 og 2-19. Etter asl. § 2-18 skal styret i meldingen til Foretaksregisteret opplyse om at selskapet har mottatt “aksjeinnskuddene”. Etter asl. § 2-19 er imidlertid styrets medlemmer og revisor ansvarlig for det som måtte mangle av den “aksjekapital” som i meldingen til Foretaksregisteret er oppgitt og bekreftet innbetalt. Aksjeinnskudd og aksjekapital er begreper med forskjellig innhold. Aksjeinnskudd omfatter både aksjenes pålydende og overkurs.³ Overkurs inngår imidlertid ikke i selskapets aksjekapital.⁴ Se for øvrig punkt 4.5 for en nærmere drøftelse av dette.

Styrets ansvar for manglende innbetaling av aksjeinnskudd kan aktualisere seg både ved stiftelse og ved senere kapitalforhøyelse. For enkelthets skyld vil jeg kun ta utgangspunkt i ansvaret ved stiftelse, men der det reiser seg særegne problemstillinger knyttet til kapitalforhøyelse vil dette bli drøftet.

Ansvaret for manglende innbetalt aksjeinnskudd etter asl. § 2-19 retter seg både mot styremedlemmene og revisor. Denne fremstillingen tar i hovedsak sikte på å behandle ansvaret for styrets vedkommende, men ansvaret etter asl. § 2-19 har det samme innholdet både for styret og revisor, slik at det er naturlig at også revisors ansvar til en viss grad berøres i fremstillingen.⁵ Av dette følger at rettspraksis og teori som omhandler revisors ansvar etter asl. § 2-19, vil ha direkte relevans for tilsvarende spørsmål om styrets ansvar.

---

³ Se Andenæs (2006) s. 107.

⁴ Se Arbakke m.fl. (2004) s. 116.

⁵ Se Rt. 2009 s. 1032 avsn. 40.

1.3 Rettskildebildet

Spørsmålet om styrets ansvar for manglende aksjeinnskudd i aksje- og allmennaksjeselskap reguleres av regler i asl. og asal. Lovens ordlyd er den autoritative rettskilde på området, men løser ikke alle spørsmål. De tolkningsspørsmål som reiser seg vil da bero på de øvrige rettskildefaktorer på området.

Av forarbeidene til aksjelovgivningen er særlig NOU 1996:3 og Ot.prp.nr.23 (1996-1997) viktige bidrag til lovtolkningen for å forstå hva som nærmere ligger i det objektive ansvaret etter asl. § 2-19.

Som nevnt i innledningen har det i de senere år vært en del saker for domstolene som gjelder manglende innbetaling av aksjeinnskudd. Sakene har dels dreiet seg om materielle spørsmål om den nærmere rekkevidden av det objektive ansvar. Dels har det dreiet seg om spørsmål av prosessuell art så som om konkursboet får et selvstendig krav etter asl. § 2-19 og asl. 17-1 ved konkurs, herunder spørsmålet om foreldelse m.v. At ansvarsområdet er komplisert og vanskelig, vises ved at det i mange sentrale spørsmål er dissens i Høyesterett. En grundig behandling av denne høyesterettspraksisen er nødvendig for å få oversikt over hva som er gjeldende rett på dette ansvarsområdet. De viktigste dommene blir derfor viet sentral plass i den videre fremstillingen.

I de juridiske lærebøker på aksjerettens område, er ikke det objektive ansvaret i asl. § 2-19 viet så mye oppmerksomhet. Derimot er den subjektive erstatningsregelen i asl. § 17-1 behørig behandlet. Dette henger sammen med at culpa-regelen er hovedbestemmelsen om erstatningsansvar i aksjeretten. Bestemmelsen har et langt bredere nedslagsfelt, idet bestemmelsen tar for seg alle ansvarssituasjoner og mange ansvars- og kravsubjekter. Den er derfor viktigere enn asl. § 2-19 i et læringsperspektiv. Av de kilder som er brukt i denne oppgaven vil jeg fremheve kommentarutgaven til asl./asal. av Aarbakke m.fl.⁶ Det gis her en grundig fremstilling av så vel det subjektive-, som det objektive ansvaret.

---

⁶ Aarbakke, Magnus m.fl, kommentarutgave til aksjeloven og allmennaksjeloven, 2. utgave, oslo 2004.

Det er videre skrevet en del artikler om styret og revisors objektive ansvar for aksjeinnskudd. Særlig har advokat Erik Hirsch bidratt med mange artikler om revisors ansvar. Fra et rettskildemessig perspektiv har ikke slike artikler spesielt stor vekt. Sett hen til at de respektive forfatterne har stor kompetanse på dette området bør denne litteraturen likevel tillegges en viss vekt, avhengig av den konkrete kvaliteten på argumentasjonen.

2 Styrets ansvar for aksjeinnskudd i aksjeselskap

2.1 Rettslige utgangspunkter

Et aksjeselskap stiftes etter reglene i aksjelovens kapittel 2. Det første skrittet i stiftelsesprosessen er at det utarbeides et stiftelsesdokument. Stiftelsesdokumentet skal inneholde selskapets vedtekter og de bestemmelser som er nevnt i asl. § 2-3, bl.a. hvor mange aksjer som skal tegnes og det beløp som skal betales for hver aksje (aksjeinnskudd).⁷

Selskapets krav på aksjeinnskudd oppstår ved aksjetegningen og forfaller på det tidspunkt som er fastsatt i stiftelsesdokumentet, men likevel ikke senere enn tidspunktet selskapet meldes til Foretaksregisteret, jf. asl. § 2-11.

Selskapet skal meldes til Foretaksregisteret innen tre måneder etter at stiftelsesdokumentet er undertegnet, jf. asl. § 2-18 første ledd og foretaksregisterloven § 4-1.⁸ Overholdes ikke denne fristen, kan registrering ikke finne sted, jf. § 2-18 tredje ledd, og selskapet forblir da i det uregistrerte selskaps vanskelige stilling inntil det i tilfelle oppløses og nystiftes.⁹

---

⁷ Se asl. § 2-3 første ledd nr. 2 og 3.

⁸ Lov om registrering av foretak (foretaksregisterloven) av 21. juni 1985 nr. 78 (heretter forkortet fregl.).

⁹ Se Andenæs (2006) s. 118.

Et særlig registreringsvilkår er at aksjeinnskuddet skal være ytet fullt ut.¹⁰ I meldingen til Foretaksregisteret skal det opplyses om at selskapet har mottatt aksjeinnskuddene, se asl. § 2-18 annet ledd tredje punktum. Meldingen skal inngis av styret, og bekreftes av revisor.¹¹

Etter at selskapet er registrert kan generalforsamlingen beslutte å forhøye aksjekapitalen ved nytegning av aksjer, se asl. § 10-1. Er minstebeløpet som er fastsatt av generalforsamlingen tegnet, skal kapitalforhøyelsen meldes til Foretaksregisteret inn tre måneder etter tegningsfristens utløp, se asl. § 10-9 første ledd. I likhet med stiftelse, er det også ved kapitalforhøyelse et registreringsvilkår at aksjeinnskuddet er ytet fullt ut, og også her skal styret i meldingen til Foretaksregisteret opplyse om at selskapet har mottatt aksjeinnskuddet. Dette skal bekreftes av revisor, jf. § 10-9 annet ledd.

Det er bekreftelsen som danner grunnlaget for styrets objektive ansvar for aksjeinnskudd.

2.2 Ansvarsgrunnlag

2.2.1 Generelt

Krav mot styret om ansvar for manglende innbetalt aksjekapital kan gjøres gjeldende både etter den alminnelige erstatningsbestemmelsen i asl. § 17-1 og den spesielle ansvarsregelen i asl. § 2-19.

Den viktigste forskjellen mellom de to ansvarsgrunnlagene er at ansvar etter asl. § 17-1 er betinget av at styremedlemmet forsettlig eller uaktsomt har påført selskapet, aksjeeiere eller andre skade, mens ansvaret etter asl. § 2-19 fullt ut er objektivt, altså uavhengig av skyld og uavhengig av om det er voldt skade. Asl. § 2-19 innebærer således en klar forenkling av ansvarsbedømmelsen sammenlignet med culparegelen. Ansvaret etter asl. § 2-19 får dermed karakter av et garantiansvar.

---

¹⁰ Se asl. § 2-18 annet ledd første punktum.

¹¹ At det påligger styret å inngi meldingen fremgår av fregl. §§ 4-2 og 4-3.

2.2.2 Asl. § 2-19

Etter asl. § 2-19 har styremedlemmene og revisor et solidaransvar overfor selskapet for det som måtte mangle av den aksjekapital som er oppgitt innbetalt i meldingen til Foretaksregisteret. I asl. § 10-9 annet ledd fjerde punktum er ansvarsreglene i asl. § 2-19 gitt tilsvarende anvendelse ved kapitalforhøyelse.

For styrets vedkommende bygger ansvaret på at det i meldingen til Foretaksregisteret, som nevnt, skal opplyses at selskapet har mottatt aksjeinnskuddene. Styrets melding til Foretaksregisteret må med andre ord ses som en personlig garanti for at selskapet har mottatt aksjeinnskuddet.¹²

For revisors vedkommende bygger ansvaret på at revisor etter asl. § 2-18 annet ledd fjerde punktum, skal bekrefte at selskapet har mottatt aksjeinnskuddet.¹³

Det er i de tilfeller styret eller revisor overtrer bestemmelsene i asl. § 2-18 annet ledd ved å gi uriktige opplysninger om at aksjeinnskudd er gjort opp, at ansvar etter asl. § 2-19 aktualiserer seg.¹⁴

2.2.3 Asl. § 17-1

Idet ansvar etter bestemmelsen er betinget av skyld, kan det være vanskeligere å statuere ansvar etter asl. § 17-1 enn etter asl. § 2-19. Det kan videre være vanskelig å påvise årsakssammenheng mellom den uaktsomme handling og det tap som er påført.

Likevel vil asl. § 17-1 kunne være et aktuelt ansvarsgrunnlag i noen tilfeller hvor asl. § 2-19 viser seg å ikke være anvendelig. Asl. § 17-1 åpner for en bredere krets av kravssubjekter enn hva tilfellet er for asl. § 2-19. Videre vil ansvar etter asl. § 17-1 være aktuelt i de tilfellene der differansen mellom innmeldt og mottatt aksjekapital skyldes feil i verdsettingen av innskudd i andre eiendeler enn penger.¹⁵

---

¹² Se Andenæs (2006) s. 118.

¹³ Tilsvarende gjelder ved kapitalforhøyelse, jf. asl. § 10-9 annet ledd tredje punktum.

¹⁴ Se Aarbakke m.fl. (2004) s. 160.

¹⁵ Se Aarbakke m.fl. (2004) s. 161.

2.3 Historikk

Det strenge objektive styreansvaret for aksjeinnskudd som følger av asl. § 2-19, var ikke noen nyhet ved aksjeloven av 1997. Allerede i den første norske aksjelov av 1910 hadde man regler av denne karakter. Særlig loven § 19 om styremedlemmers ansvar for “hvad der maatte mangle” med hensyn til “dets opgave til registerføreren om indbetalt aktiekapital” ligner på ansvaret slik vi kjenner det idag.

Da det var duket for ny aksjelov i 1957 ble et tilsvarende ansvar videreført. Loven hadde i § 27 første ledd en regel om at styrets medlemmer uansett om skade var skjedd, var solidarisk ansvarlige overfor selskapet for det som måtte mangle av den aksjekapital som var oppgitt innbetalt i meldingen til handelsregisteret. Regelen gjaldt også innskudd i annet enn penger. § 27 annet ledd bestemte at dersom det etter styrets melding til handelsregisteret var registrert en større aksjekapital enn den som virkelig var tegnet, var styrets medlemmer solidarisk forpliktet til å overta det manglende. Med dette var altså styret pålagt et garantiansvar, og det var denne regel som dannet utgangspunktet for det objektive ansvaret ved utformingen av 1997-lovene.¹⁶

Det objektive ansvaret ble derimot ikke videreført i aksjeloven av 1976, først og fremst fordi det ble oppfattet som for strengt. Det ble vist til at et slikt objektivt ansvar hadde liten internasjonal utbredelse. Oppfatningen var at det ville være tilstrekkelig med den alminnelige regel om ansvar på subjektivt grunnlag.¹⁷

Da loven igjen skulle endres, fant man imidlertid grunn til å gjeninnføre det objektive ansvaret. Aksjelovgruppen erkjente at ansvaret var strengt, men foreslo likevel å innføre regelen på ny. Den subjektive ansvarsregelen hadde medført problemer i praksis, blant annet fordi det hadde vist seg vanskelig å påvise årsakssammenheng med kreditorens tap.¹⁸

---

¹⁶ Se Andenæs (2006) s. 118.

¹⁷ Se NUT-1970-1. Innstilling til lov om aksjeselskaper s. 59.

¹⁸ Se NOU 1992:29 s. 38 og NOU 1996:2 s. 113.

Ved aksjelovene av 1997 ble ansvaret utvidet til også å gjelde selskapets revisor, slik at denne, på lik linje med styremedlemmene, skulle svare for det som måtte mangle av aksjekapital som var bekreftet innbetalt i meldingen til Foretaksregisteret.

Ved å skjerpe ansvaret knyttet til erklæringen ønsket man “å sikre kontroll med at innskuddet virkelig blir ytt”, ved å kreve at “revisor skal bekrefte at innskuddet er mottatt av selskapet før registrering”.¹⁹

Før aksjeloven av 1997 heftet revisor bare på culpa-grunnlag.²⁰

2.4 Grunnleggende prinsipper og legislative hensyn

Et grunnleggende prinsipp ved aksjeselskapsretten er at den enkelte aksjonær ikke har noe personlig ansvar for selskapets forpliktelser.²¹ Selskapskreditorene er henvist til å søke dekning i selskapets egne aktiva. Som en konsekvens av det begrensede ansvaret i aksjeselskaper inneholder loven krav til minste aksjekapital.²² Særlig i en startfase vil de aktiva som skriver seg fra den aksjekapital aksjonærene har skutt inn, kunne spille en vesentlig rolle for selskapskreditorene.

På denne bakgrunn har både nåværende og tidligere aksjelover hatt bestemmelser som skal bidra til å beskytte aksjekapitalen. At slike regler i første rekke er gitt av hensyn til kreditorene fremgår av forarbeidene til aksjeloven:

“Siden selskapsdeltakernes ansvarsbegrensning er det som i første rekke skiller et aksjeselskap fra andre virksomhetsformer, er det naturlig at aksjeloven inneholder regler som har til formål å avbøte enkelte uheldige virkninger av denne ansvarsbegrensningen. Dette gjelder i første rekke regler som pålegger deltakerne å gjøre et innskudd i selskapet, regler som skal sikre at denne innskuddsforpliktelsen er reell, og regler som skal hindre at deltakerne på en

---

¹⁹ Se NOU 1996:3 s. 112.

²⁰ Se Rt. 1993 s. 1399.

²¹ Se asl. § 1-2.

²² Merk at asl. og asal. på dette punkt er forskjellige idet minste tillatte aksjekapital i aksjeselskaper er kr 100.000 og kr 1 000 000 i allmennaksjeselskaper, se asl./asal. § 3-1.

ulovlig måte får sitt innskudd tilbake. Hensynet til selskapets kreditorer er derfor et av de grunnleggende hensyn som aksjeloven bør ivareta.”²³

Asl § 2-19 er en av flere bestemmelser i aksjeloven som skal bidra til å sikre at tegnet aksjekapital virkelig blir overført til rådighet for selskapet. Når denne regelen ble gjeninnført i gjeldende aksjelov, var det et resultat av et ønske om å skjerpe dette ansvaret og styrke kreditorvernet.

Det er imidlertid ikke slik at asl. § 2-19 utelukkende er ment å beskytte kreditorinteressene. At selskapet virkelig blir tilført den fastsatte kapital ved stiftelse/kapitalforhøyelse er også viktig for den enkelte aksjeeier som investerer i selskapet med tillit til at også de øvrige aksjeeiere tilfører selskapet sine aksjeinnskudd.

Å ha velfungerende regler som sikrer selskapets kapitalgrunnlag, kan imidlertid også bidra til å ivareta samfunnsmessige hensyn. For eksempel vil strenge krav til selskapets kapitalgrunnlag bidra til at aksjeselskapet nyter alminnelig tillit i samfunnet, noe som i sin tur er en forutsetning for at aksjeselskapsformen skal kunne fungere som et hensiktsmessig næringspolitisk instrument.²⁴

Asl. § 17-1 skal ivareta mer overordnede erstatningsmessige hensyn.

To sentrale legislative hensyn ligger bak erstatningsbestemmelser i sin alminnelighet; hensynet til gjenoppretting og hensynet til prevensjon.²⁵ Det er viktig at de som er påført tap som en følge av styrets forsettlig eller uaktsomme opptreden, får dekket sitt tap. Bestemmelsen i asl. § 17-1 kan videre bidra til å bevisstgjøre styremedlemmene på sitt ansvar, og slik bidra til å unngå at styremedlemmene begår ansvarsbetingende handlinger.

---

²³ Se Ot.prp.nr.23 (1996-1997) s. 14.

²⁴ Se Ot.prp.nr.23 (1996-1997) s. 14.

²⁵ Se Lødrup (2005) s. 79.

2.5 Forenkling og modernisering av aksjeloven

I juni 2010 ga Justisdepartementet BÅHR-advokat Gudmund Knudsen i oppdrag å utrede mulighetene for en forenkling og modernisering av aksjeloven. Mandatet var blant annet å vurdere aksjelovens kapitalregler, herunder reglene om tilførsel av kapital til selskapet, opprettholdelse av kapitalen og kapitalavgang fra selskapet.

I utredningen ble det foreslått en rekke endringer i aksjelovens kapital- og stiftelsesregler. Og en proposisjon der noen av disse forslagene er fulgt opp er nå i statsråd vedtatt fremmet for Stortinget og er under behandling der.²⁶

Hovedinnholdet i proposisjonen er som følger:

Det foreslås at kravet til minste aksjekapital for aksjeselskaper i asl. § 3-1 første ledd settes ned fra 100.000 kroner til 30.000 kroner.

I tillegg foreslås det at asl. § 2-5 første ledd endres slik at den innskutte aksjekapitalen skal kunne brukes til å dekke utgiftene ved å stifte aksjeselskapet.

I proposisjonen foreslås det videre at bekreftelse av aksjeinnskuddene ved stiftelse og kapitalforhøyelse skal kunne avgis av en finansinstitusjon, i stedet for revisor, når aksjeinnskuddene utelukkende skal gjøres opp med penger.

Unntatt forslaget om nedsettelse av kravet til minste aksjekapital, foreslås tilsvarende endringer i allmennaksjeselskapsloven.

Forslagene har betydning for styrets objektive ansvar for aksjeinnskudd etter asl. § 2-19. Dette vil kort bli drøftet i punkt 4.9.

---

²⁶ Se Prop. 148 L (2010-2011).

3 Foreldelse av krav om styreansvar

3.1 Innledning

Et krav mot styret/revisor om ansvar for manglende innbetalt aksjeinnskudd vil ofte først være aktuelt når et selskap har gått konkurs. Dette fordi det gjerne er ved konkurs at et selskaps økonomi og dets disposisjoner blir nærmere gransket. Et særlig spørsmål som kan oppstå i den forbindelse, er hvorvidt et slikt krav kan være foreldet.

3.2 Det rettslige utgangspunkt i foreldelsesloven

Foreldelsesspørsmålet reguleres av Foreldelsesloven.²⁷ De aktuelle bestemmelser i foreldelsesloven er den alminnelige foreldelsesfristen etter fl. § 2 jf. § 3 og den særlige fristen for foreldelse av krav på skadeserstatning i fl. § 9. Etter begge alternativer er foreldelsesfristen på tre år, men tidspunktet for når foreldelsesfristen begynner å løpe er forskjellig.

Fl. § 3 er ment å omfatte de tilfeller hvor det krav som foreldelsesspørsmålet er knyttet til, har sin bakgrunn i et kontraktsforhold. Dette følger av ordlyden i fl. § 3, og også forutsetningsvis av fl. § 9 nr. 3. I de tilfellene der kravet oppstår som følge av mislighold av kontraktsforholdet, løper foreldelsesfristen fra den dag misligholdet inntreffer, jf. fl. § 3 nr. 2. Foreldelsesfristen etter fl. § 9 nr. 1, som altså gjelder krav på skadeserstatning, starter på den dag *“skadelidte fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden”*.

Fl. § 9 nr. 2 oppstiller en maksimal frist på 20 år etter at *“den skadegjørende handling eller annet ansvarsgrunnlag opphørte”*.

Ved foreldelse av kontraktsansvar gjelder en tilleggsfrist på 1 år dersom årsaken til at fristavbrudd ikke fant sted innenfor den alminnelige foreldelsesfristen er at fordringshaveren *“manglet nødvendig kunnskap om fordringen eller skyldneren”*, jf. fl.

---

²⁷ Lov om foreldelse av fordringer (foreldelsesloven) av 18. mai 1979 nr. 18 (heretter forkortet fl.).

§ 10 nr. 1. Fristen regnes i slike tilfeller fra “den dag fordringshaveren fikk eller burde skaffet seg slik kunnskap”.²⁸

3.3 Rettspraksis

3.3.1 Generelt

Høyesterett behandlet for noen år tilbake foreldelsesreglene for erstatningskrav i to saker mot revisor/styremedlem om ansvar for manglende innbetaling av aksjekapital. Begge sakene ble fremmet av aksjeselskapenes konkursbo.

3.3.2 Rt. 2007 s. 220 “Sedal-dommen”

I dommen la Høyesterett til grunn at konkursboet har et selvstendig krav mot revisor når ansvaret bygger på asl. § 2-19, og at foreldelse av kravet reguleres av regelen om skadeserstatning i fl. § 9 (dissens 4-1).²⁹ Dette selv om førstvoterende fastslo at et krav etter asl. § 2-19 normalt ikke kan sies å være noe egentlig erstatningskrav.

Retten la vekt på at medlemmene i det styret som hadde opptrådt erstatningsbetingende også var dominerende aksjeeiere. I denne sammenheng fremhever førstvoterende i avsnitt 44:

“Ofte vil de ansvarlige styremedlemmer ha en slik innflytelse på selskapets disposisjoner at det ikke blir aktuelt å fremsette krav etter § 2-19, Vår sak illustrerer dette: Samtlige aksjer i aksjeselskapet ble tegnet av morselskapet, og det var dette selskap som sørget for at aksjekapitalen ble innbetalt på en annen måte enn ved overføring til det stiftende selskaps konto. Fra 23. november 2001 har daglig leder i morselskapet vært styreleder i datterselskapet. Ved en senere konkurs vil selskapets krav i slike tilfeller være foreldet dersom virksomheten blir holdt gående i mer enn tre år etter at kravet oppstod, og ingen vil i denne perioden ha interesse av å gjøre kravet gjeldende på selskapets vegne.”

---

²⁸ Hva som nærmere ligger i dette vil ikke bli behandlet i denne oppgaven.

²⁹ I Rt. 2008 s. 833 avsn. 64 fremhever Høyesterett i et obiter dictum at løsningen i Sedal-dommen også gjelder foreldelse av ansvar for styremedlemmer.

Førstevoterende viste videre til forarbeidene, hvor det bemerkes at reglene til beskyttelse av aksjekapitalen er gitt “i første rekke av hensyn til kreditorene”, og at reglene i asl. § 2-19 medførte en betydelig skjerpelse av ansvarsreglene nettopp av hensyn til disse interessene.³⁰

Disse formålsbetraktningene, og de reelle hensyn som forelå i saken, var avgjørende for at flertallet kom til at kreditorfellesskapet kunne fremme kravet etter asl. § 2-19 på selvstendig grunnlag.

Avslutningsvis i sitt votum presiserte førstvoterende i avsnitt 48:

“Som nevnt må selskapets krav etter § 2-19 i normaltilfellene anses som et krav som springer ut av et kontraktsforhold, og som dermed foreldes etter foreldelsesloven § 3. Dette kan imidlertid ikke under de aktuelle omstendigheter få noen avgjørende betydning for spørsmålet om foreldelse av det krav konkursboet gjør gjeldende.”

3.3.3 Rt. 2008 s. 833 “Finance Credit-dommen”

I denne saken tok Høyesterett stilling til foreldesspørsmålet knyttet til konkursboets krav mot et tidligere styremedlem om ansvar for manglende innbetalt aksjekapital etter asl. § 17-1.

I likhet med Sedalsaken, var også partskonstellasjonene i denne saken slik at selskapets interesser i å fremme sak mot styremedlemmet ikke ble ivaretatt; alle medlemmene av generalforsamlingen i Finance Credit AS hadde deltatt i de handlinger og unnlater som dannet grunnlaget for boets krav, og etter asl. § 17-3 første ledd er det generalforsamlingen som har kompetanse til å forfølge selskapets krav etter asl. § 17-1. Flertallet på fire dommere la imidlertid til grunn at konkursboet ikke har et selvstendig krav når ansvar for manglende innbetaling av aksjekapital gjøres gjeldende på

---

³⁰ Se Ot.prp.nr.36 (1993-1994) side 45.

culpabrunnlag etter asl. § 17-1, til tross for at kreditorfellesskapets interesser ikke har kunnet blitt ivaretatt.

Førstvoterende erkjente at det i en slik situasjon var mye som talte for at kreditorfellesskapet bør ha en viss mulighet til å fremme krav, uten å bli møtt med at kravet på selskapets hånd er foreldet. Førstvoterende var imidlertid av den oppfatning at spørsmålet om et selvstendig krav for konkursboet ved ansvar etter asl. § 17-1 bør overlates til lovgiver, og at det ikke var hensiktsmessig å etablere en slik regel på ulovfestet grunnlag.

3.4 Oppsummering

Etter de to dommene er det klart at krav mot styremedlemmer/revisor om ansvar for manglende innbetalt aksjekapital, foreldes på forskjellige tidspunkt avhengig av hvilken hjemmel som påberopes.

I Sedal-dommen slås det fast at ved konkurs vil kreditorene – representert ved konkursboet - ha et selvstendig krav mot styremedlemmer og revisor etter asl. § 2-19 og § 10-9 annet ledd (kapitalforhøyelse). Selskapets krav basert på brudd på asl. § 2-19 ble ansett å springe ut av kontraktsforholdet med selskapets revisor. Fordi det er tale om et kontraktsansvar skulle det medføre at fl. §§ 3, jf. 2 kommer til anvendelse. Dette kunne imidlertid ikke “under de aktuelle omstendigheter” få betydning for foreldesspørsmålet for boets vedkommende. Etter rettens oppfatning måtte fl. § 9 få anvendelse, selv om krav etter asl. § 2-19 normalt ikke kan sies å være et egentlig erstatningskrav. Resultatet må således være et resultat av en analogisk/utvidende tolkning av fl. § 9, og samtidig en innskrenkende tolkning av fl. § 3 på bakgrunn av sterke reelle hensyn.

I sedal-dommen drøftes det ikke hvordan resultatet lar seg forene med dekningsloven § 2-2.³¹ Etter denne bestemmelsen har boet, når ikke annet er bestemt i lov eller annen gyldig bestemmelse, rett til dekning i ethvert formuesgode som tilhørte konkursdebitor

---

³¹ Lov om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven) av 8. juni 1984 nr. 59 (heretter forkortet dekn.).

ved konkursåpningen. Konkursboet trer etter bestemmelsen inn i alle krav som tilhørte debitor og får, i mangel av annen bestemmelse, ikke større rett enn debitor selv hadde. Er selskapets krav foreldet, eller har generalforsamlingen vedtatt at krav ikke skal reises, har ikke selskapet lenger en slik rett. Ved at konkursboet i disse tilfellene gis et selvstendig krav, medfører det at boet gis en større rett enn konkursdebitor – selskapet – selv hadde. At et selvstendig krav for boet strider mot alminnelige regler om beslagsrett kan ikke imidlertid ikke tillegges avgjørende vekt. Boet har jo også i andre sammenhenger andre og større rettigheter enn det debitor har. Et eksempel på det er at boet har rett til å kreve omstøtelse etter dekl. §§ 5-2 og 5-9.

På grunn av interessekonfliktene som forelå i saken, og de reelle hensyn som derfor gjorde seg gjeldende, synes det som om Høyesterett har gått langt i sine tolkninger for å tilstrebe et rimelig resultat. Det kan spørres om Høyesterett gikk lenger enn hva som kunne forsvares etter gjeldende rett, noe mindretallets votum indikerer. Det kan derfor være grunn til å problematisere dommens rekkevidde.

Førstvoterende uttaler følgende på avsnitt 46 i dommen:

“Ut fra det formål bestemmelsen har og de reelle hensyn som synes å være til stede, er jeg kommet til at kreditorfelleskapet i dette tilfellet, hvor selskapets interesser ikke har kunnet bli ivaretatt, må kunne fremme kravet etter § 2-19 på selvstendig basis”.

Dette taler etter min oppfatning for at dommens prejudikatsvirkning bør begrenses til saker av lignende art, altså til situasjoner der de ansvarlige har kunnet kontrollere selskapets oppfølging av deres eget ansvar.

Det kan videre stilles spørsmål om prejudikatsvirkningen bør begrenses til forhold som gjelder revisor. Spørsmålet ble berørt i Finance Credit-saken. Førstvoterende uttalte i et obiter dictum at *“dommen klart også må gjelde foreldelse av ansvar for styremedlemmer”*.³²

---

³² Se Rt. 2008 s. 833 avsn. 64.

Etter Finance Credit-dommen er det klart konkursboet ikke kan gjøre gjeldende noe selvstendig krav på erstatning etter asl. § 17-1 på vegne av kreditorene, og at det derfor ikke starter noen ny foreldelsesfrist på boets hånd i forbindelse med konkursåpningen. Et krav for konkursboet etter asl. § 17-1, må bygge på det krav selskapet eventuelt har mot styret/revisor. Foreldelsesspørsmålet reguleres av kontraktsregelen i fl. § 3 jf. § 2, slik at kravet foreldes 3 år fra den dag den skadevoldende handling ble foretatt.

Selv om de samme hensynene som begrunnet resultatet i Sedal-dommen, også gjorde seg gjeldende i Finance Credit-dommen, kom altså Høyesterett her til et annet resultat. Det kan synes påfallende at to så like saker, der de samme tungtveiende kreditorhensyn gjorde seg gjeldende, får helt motsatte løsninger. En begrunnelse for dette er nok at Høyesterett fryktet at konsekvensene av et selvstendig krav etter asl. § 17-1 ville kunne bli store. Asl. § 17-1 er i motsetning til asl. § 2-19, en generell erstatningsbestemmelse med stor rekkevidde. Og som førstvoterende påpeker, er det en uoversiktlig og sammensatt situasjon en står overfor ved krav etter asl. § 17-1, og at det også kan være erstatningsrettslig relevante forskjeller mellom kreditorene i konkursboet.³³

Etter mitt syn vil reglene slik de er idag, lett kunne føre til urimelige løsninger. Situasjonen etter de to dommene skaper også en viss tvil om hva som er gjeldende rett. Kreditorene har behov for forutsigbare regler på dette området. Kreditorene har ingenting med selskapets daglige drift og disposisjoner å gjøre, og har således ingen forutsetninger for å vite noe om hvorvidt det foreligger partskonstellasjoner eller styresammensetninger i det enkelte selskap som kan føre til interessekonflikter.

Høyesterett antyder da også i 2008-dommen at temaet bør vurderes nærmere av lovgiver. Annenvoterende går spesielt langt i så henseende i avsnitt 109:

“Lovens ordning for foreldelse av erstatningskrav bygger på en avveining av hensynet til skadelidte og hensynet til skadevolder. Det er også en viktig samfunnsinteresse i at krav på erstatning for skadegjørende handlinger som

---

³³ Se Rt. 2008 s. 833 avsn. 85.

rammer et selskaps kreditorer, ikke blir foreldet før den som reelt er skadelidende, har fått mulighet til å gjøre ansvar gjeldende. Forholdet vil ofte være at selskapets organer ikke har interesse i å fremme krav om erstatning, jf. Rt-2007-220 (Sedal-dommen). I alle fall må domstolene forholde seg til den eksisterende lovgivning. Dersom lovgiveren skulle mene at de gjeldende frister ikke passer for erstatningskrav som blir gjort gjeldende av et aksjeselskaps kreditorer, er det en lovgiveroppgave å foreta de nødvendige justeringer.”

En mulig løsning på problemet lanseres av Hugo Matre i artikkelen “Foreldelse av styreansvar”.³⁴ Matre foreslår at boet gis en generell tilleggsfrist, slik at man unngår den tilfeldigheten som nå ligger i at bare enkelte av de aktuelle ansvarshjemlene med ulik rekkevidde kan benyttes ettersom tiden løper. Han er videre av den oppfatning at en tilleggsfrist vil kunne forebygge at noen spekulerer i muligheten til å forhale erstatningskrav til foreldelse inntre. Han foreslår imidlertid at for å unngå urimelige konsekvenser, bør tilleggsfristen knyttes til situasjoner hvor de ansvarlige har kunnet kontrollere selskapets oppfølging av deres eget ansvar.

Selv om en slik løsning kan ha gode grunner for seg, kan det etter mitt syn være vanskelig å utforme firkantede regler av denne typen. En slik regel vil derfor kunne skape vanskelige tolkningsspørsmål. Foreldelsesloven er utpreget positivrettslig, og loven bør tilstrebes å være så forutsigbar som mulig. Dette fører etter mitt syn til at skjønsmessige regler ikke passer så godt på dette rettsområdet.

En annen løsning kan være å tolke konkursboet som et eget kunnskapsobjekt etter fl. § 10 (1), slik at foreldelse inntre tidligst 1 år etter at konkursboet fikk kunnskap om kravet. Som en innvending mot å gi boet et selvstendig krav etter asl. § 17-1, anførte førstvoterende i Finance Credit-dommen at dette ville medføre en ny foreldelsesfrist for boet på tre år etter fl. § 9, der fristen maksimalt er 20 år fra den skadegjørende handling opphørte. Det kan derfor bli tale om ansvar for handlinger som ligger langt tilbake i tid. Foreldelse av selskapets krav reguleres av fl. § 3 jf. nr. 2, og fristen kan forlenges etter § 10, men ikke med mer enn 10 år. Dette utgjør, etter førstvoterendes oppfatning, en

---

³⁴ Matre, Hugo “Foreldelse av styreansvar”, Lov og Rett 2008 s. 385.

betydelig forskjell, som gjør seg sterkere gjeldende ved krav på culpagrunnlag enn der tvisten gjelder det garantipregede ansvar for manglende innbetaling av aksjekapital etter asl. § 2-19. Ved at boet ikke gis et selvstendig krav i § 17-1-tilfellene, men at konkursboet gjøres til kunnskapsobjekt etter fl. § 10 (1), sikrer det rimeligere løsninger uten at maksimalfristen blir lenger enn 10 år.

Det kan også være en mulig løsning å gjeninnføre en bestemmelse tilsvarende § 9 i foreldelsesloven av 1896. Denne bestemmelsen oppstilte en tilleggsfrist på 1 år når fordringshaveren bl.a. kom under konkursbehandling. I forarbeidene til gjeldende foreldelseslov ble følgende uttalt om regelen:

“Departementet antar at de særlige bestemmelser i lovens § 9 om tilleggsfrist når fordringshaveren dør, forsvinner, blir umyndiggjort eller kommer under konkursbehandling, kan sløyfes. Dette er forhold som er så sterkt knytt til fordringshaverens eget forhold at det er naturlig at han bærer risikoen for dem.”³⁵

Det er min oppfatning at lovgiver nok ikke vurderte den særegne situasjonen som forelå i de to overnevnte dommene, med sammenfallene interesser hos fordringshaver og skyldner, når bestemmelsen ble sløyfet. Kanskje kan det være grunn til å innføre en lignende regel igjen.

Ved alle de mulige løsninger som er skissert her, vil prioriteringen av kreditorvern nødvendigvis måtte gå på bekostning av andre hensyn. Reglene slik de er idag, kan hevdes å være urimelige overfor kreditorene. På den annen side vil regler om tilleggsfrister etter konkurs m.v. føre til at styremedlemmene kan bli ansvarlig for handlinger som ligger langt tilbake i tid. Det vil nok kunne føles tyngende for et styremedlem at det må gå ti år – kanskje også tjue år – før man kan føle seg trygg på å være fri for ansvar for handlinger man foretok seg som styremedlem. Avslutningsvis må det erkjennes at lovgiver står overfor vanskelige interesseavveininger på dette rettsområdet.

---

³⁵ Se Ot.prp.nr.38 (1977-1978) s. 63.

4 Den objektive ansvarsregel i asl./asal. § 2-19

4.1 Ordlyd

Aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19 har følgende ordlyd:

“Ansvar for melding om innbetalt aksjekapital

(1) Styrets medlemmer og revisor er solidarisk ansvarlig for det som måtte mangle av den aksjekapital som i meldingen til Foretaksregisteret er oppgitt og bekreftet innbetalt eller gjort opp på annen måte. Dette gjelder selv om det ikke er voldt skade.

(2) Ansvar etter første ledd gjelder ikke mangler som skriver seg fra verdsettingen av innskudd i andre eiendeler enn penger.”

4.2 Ansvarssubjektene

Ansvarssubjektene etter lovteksten er “styrets medlemmer” og “revisor”. Revisor er den revisor som har avgitt erklæring til Foretaksregisteret om innbetaling av aksjekapital, jf. fregl. § 4-4 bokstav e.

Frem til fregl. § 4-3 ble endret i 2005,³⁶ måtte melding til Foretaksregisteret i forbindelse med stiftelse av selskapet være underskrevet av samtlige meldepliktige, dvs. samtlige styremedlemmer. Det er nå tilstrekkelig at stiftelsesmelding eller endringsmelding ved senere kapitalforhøyelse er signert av en signaturberettiget, jf. fregl. § 4-3. Signaturberettiget er etter asl. § 6-30 det samlede styret, men innenfor rammen av asl. § 6-31 første ledd kan selskapet gi signaturrett til andre, for eksempel ett styremedlem eller daglig leder. Dette reiser spørsmål om styremedlemmer som ikke har undertegnet meldingen kan bli ansvarlige for manglende innbetalt aksjekapital etter asl. § 2-19.

---

³⁶ Endret ved lov av 18 feb 2005 nr. 10

Ordlyden “styrets medlemmer” taler isolert sett for at alle styremedlemmene hefter allerede i sin egenskap av å være styremedlem, uavhengig av hvem som har undertegnet meldingen.

Spørsmålet er drøftet av Berge og Røsås i artikkelen “*Styremedlemmers og revisors ansvar: Aksjekapital som er bekreftet innbetalt*”, og det antas der at bare den eller de som har signert meldingen, kan bli ansvarlige etter asl. § 2-19.³⁷ Etter forfatterens oppfatning kan det forhold at ansvaret er knyttet til den aksjekapitalen som er “*oppgitt og bekreftet innbetalt*”, tas til inntekt for at bare den eller de som har signert meldingen, blir ansvarlige. Det påpekes videre i artikkelen at når ansvaret knyttes til signeringen, blir også ansvarssubjektene entydig utpekt. Det ville ellers kunne oppstå tvilsomme grensespørsmål. For eksempel ville det da kunne stilles spørsmål om varamedlemmer som fungerte da meldingen ble sendt omfattes av ansvaret. Eller om styremedlemmer som har tiltrådt etter tidspunktet for meldingen ble ansvarlige, og motsatt, om fratrådte medlemmer gikk fri for ansvar.

At det bare er den revisor og de styremedlemmer som har avgitt bekreftelsen eller underskrevet meldingen som kan bli ansvarlige etter bestemmelsen, hevdes også av Aarbakke m.fl. i kommentarutgaven til aksjeloven og allmennaksjeloven.³⁸

Legges det til grunn at bare den eller de som har signert meldingen kan bli ansvarlige, oppstår det spørsmål om personer som har signert meldingen uten å være medlem av styret, for eksempel signaturberettiget daglig leder, kan bli ansvarlig etter asl. § 2-19. Ordlyden taler mot, men dette kan medføre at ingen fra selskapet blir ansvarlig etter bestemmelsen, slik at ansvaret etter asl. § 2-19 undergraves. I forlengelsen av sitt synspunkt om at signering av meldingen innebærer ansvar etter asl. § 2-19, antar Berge

---

³⁷ Se Berge, Stig og Røsås, Lars Eirik, “Styremedlemmers og revisors ansvar: Aksjekapital som er bekreftet innbetalt”, publisert i Revisjon og Regnskap utgave 8/2009 s. 14.

³⁸ Riktignok med forbeholdet “antakelig”. Se Aarbakke m.fl. s. 160.

og Røsås at ansvar også kommer til anvendelse på den som signerer meldingen uten å være medlem av styret.³⁹

Dette er jeg uenig i. En utvidende tolkning av en bestemmelse som statuerer et objektivt ansvar, som også etter forholdene kan lyde på betydelige beløp, er etter mitt syn betenkelig. Problemstillingen har ikke vært oppe i rettspraksis, og er heller ikke berørt i forarbeidene. Etter min oppfatning bør man, sett hen til bestemmelsens karakter, holde seg til ordlyden. Dette er også i tråd med alminnelige rettskildemessige prinsipper.

I motsetning til Berge/Røsås og Aarbakke, er min oppfatning at de beste grunner taler for at alle styremedlemmer som satt i styret på tidspunktet for foretaksmeldingen kan bli ansvarlige etter asl. § 2-19, uavhengig av hvem som har undertegnet meldingen. Ellers ville ansvaret lett kunne omgås ved at signaturberettiget daglig leder undertegner meldingen i stedet for styremedlemmene. Ansvarsregelen ville slik sett bli uthulet. Riktignok er ansvaret objektivt, og det kan etter omstendighetene gjelde betydelige beløp. Det ville nok derfor kunne føles urimelig at ansvaret knyttes til forhold som man ikke er delaktig i. På den annen side kan alle styremedlemmer, også de som ikke skriver under meldingen, foreta de nødvendige undersøkelser for å forsikre seg om at aksjeinnskuddet faktisk er innbetalt før melding sendes til foretaksregisteret.

Det er heller ikke noe vilkår at vedkommende er å bebreide. Tvert imot bygger ansvarsformen på at ansvaret i første rekke dekker andres forsømmelser eller misligheter.⁴⁰

Etter min oppfatning bør ordlyden, og hensynet til at ansvaret etter § 2-19 ikke bør kunne uthules eller omgås, tillegges avgjørende vekt ved spørsmålet om ansvaret er knyttet til signeringen. Løsningen må imidlertid anses som åpen og usikker, all den tid Høyesterett ikke har tatt stilling til spørsmålet.

---

³⁹ Se Berge og Røsås, "Styremedlemmers og revisors ansvar: Aksjekapital som er bekreftet innbetalt" s. 14.

⁴⁰ Se Rt. 2009 s. 1032 avsn. 42.

4.3 Kravsubjektet

Asl. § 2-19 etablerer et solidaransvar for styrets medlemmer og revisor. Det fremgår derimot ikke av bestemmelsen hvilke rettssubjekter som kan gjøre kravet gjeldende. Det følger imidlertid av sammenhengen at selskapet kan fremsette kravet.⁴¹

Som det er redegjort for i punkt 3, kom Høyesterett i Rt. 2007 s. 220 (sedal-dommen) til at kreditorfellesskapet, representert ved konkursboet, har et selvstendig krav etter asl. § 2-19 ved konkurs.⁴² Det kan imidlertid spørres om kreditorene allerede før konkursen vil kunne gjøre et slikt krav gjeldende.⁴³

I Sedal-dommen ble det lagt vekt på at reglene om beskyttelse av aksjekapitalen, herunder asl. § 2-19, i første rekke er gitt av hensyn til kreditorene.⁴⁴ Sett hen til situasjonen i saken – at ansvarssubjektene også var dominerende aksjeeiere som ikke hadde noen interesse av å forfølge et krav mot seg selv – ville dette formål bare bli ivaretatt i begrenset omfang dersom kreditorene skulle være henvist til å tre inn i det som på konkurstidspunktet var selskapets krav etter asl. § 2-19. Disse betraktningene gjør seg nok gjeldende også før konkurs inntreffer, men det vil etter mitt syn ikke være naturlig at kreditorene skal kunne gjøre selskapets krav etter asl. § 2-19 gjeldende før konkurs. Det er først ved konkurs kreditorene, ved konkursboet, overtar selskapets rettigheter og forpliktelser. Så lenge selskapet ikke er insolvent, og kan gjøre opp sine forpliktelser, vil ikke kreditorene ha lidt noe tap.

På den annen side gir manglende innbetaling av aksjekapital høyere risiko for kreditorene også før det ender med konkurs. Det finnes imidlertid andre alternative reaksjonsmåter mot dette for kreditorene. Kreditorene kan melde fra til selskapet og be det rette opp feilen, eventuelt med påfølgende anmeldelse for økonomiske misligheter. Kanskje kan også kontraktsrettslige reaksjoner være aktuelle, som for eksempel å bringe et lån til førtidig forfall på grunn av uriktige opplysninger/mislighold eller heve renten på grunn av økt risiko.

---

⁴¹ Se Rt. 2007 s. 220 avsn. 43.

⁴² Se Rt. 2007 s. 220 avsn. 47.

⁴³ Førstvoterende i sedal-saken fant ikke grunn til å gå nærmere inn på spørsmålet.

⁴⁴ Se også Ot.prp.nr.36 (1993-1994) s. 45.

I henhold til ovennevnte er det etter min oppfatning verken grunnlag- eller behov for en adgang for kreditorene til å gjøre krav gjeldende etter asl. § 2-19 før konkurs inntreffer.

4.4 Solidarisk ansvar

At ansvaret etter asl. § 2-19 er solidarisk, innebærer at hvert enkelt styremedlem og revisor hefter fullt ut for det som måtte mangle av den bekreftet innbetalte aksjekapitalen. Det betyr at selskapet, eventuelt konkursboet ved konkurs, kan velge å kreve for eksempel styremedlem A for hele beløpet. I tråd med alminnelige erstatningsrettslige prinsipper skal imidlertid selskapet ikke ha dekning mer enn en gang, slik at når den ene betaler, reduseres ansvaret tilsvarende for de øvrige.⁴⁵

Kreditor vil da gjerne gå på den av styremedlemmene med den antatt beste økonomien, eventuelt den som har forsikring. Rettspraksis har vist at kreditor ofte går rett på revisor. Dette kan ha sammenheng med at revisor er pliktig til å ha forsikring. Kreditor vet derfor med sikkerhet at det vil være dekning for hele kravet.

Ettersom det dreier seg om et solidaransvar, oppstår spørsmålet om den eller de som har innfridd kravet, har et regresskrav mot de øvrige ansvarssubjektene. Aksjeloven inneholder ikke noen hjemmel for regress i dette tilfellet. Men reelle hensyn taler definitivt for en regressrett. I motsatt fall ville kreditors valg av skyldner være bestemmende for hvor ansvaret ble plassert, hvilket vil være lite rimelig.

Spørsmål om regress var oppe for Høyesterett i Rt. 2005 s. 870.⁴⁶ Førstvoterende uttaler følgende i avsnitt 45:

“Når skyldnere er solidarisk ansvarlige, er retten til regress et naturlig - og nødvendig - supplement, som gjør det mulig å plassere byrden der den bør være ut fra forholdet mellom de ansvarlige og omstendighetene for øvrig, uavhengig av hvem som tilfeldigvis tar ansvaret overfor skadelidte.”

---

⁴⁵ Se Hagstrøm (2004) s. 104.

⁴⁶ Saken gjaldt spørsmål om solidarisk ansvar og regress for selger og megler ved eiendomssalg.

Retten til regress i erstatningstilfelle følger av skadeserstatningsloven § 5-3 nr. 2.⁴⁷ Som påpekt av førstvoterende i Sedal-dommen, er ikke krav etter asl. § 2-19 noe egentlig erstatningskrav.⁴⁸ Høyesterett fastslo imidlertid i Rt. 2005 s. 870 at en tilsvarende regressrett som etter skl. § 5-3 nr. 2, også må være utgangspunktet ved solidaransvar utenfor erstatningsretten.⁴⁹

Regressretten må idag for øvrig anses som en sedvanerettsregel, basert på rettspraksis og reelle hensyn.⁵⁰

I mangel av særlig lovregulering, må regressoppgjøret følge reglene i gjeldsbrevloven § 2.⁵¹ Dette er i tråd med prinsippet om analogisk anvendelse av reglene i gjeldsbrevlovens første kapittel på fordringer som ikke er knyttet til gjeldsbrev.⁵² Utgangspunktet etter gbl. § 2 annet ledd er at det gjelder et pro rata ansvar i regressomgangen.

4.5 Ansvarets omfang – særlig om overkurs

Det styremedlemmene og revisor etter ordlyden er solidarisk ansvarlige for er “det som måtte mangle av den aksjekapital som i meldingen til Foretaksregisteret er oppgitt og bekreftet innbetalt eller gjort opp på annen måte.”

Ansvarets omfang er angitt som en differanse mellom to størrelser. Om noe mangler må vurderes ut fra en sammenligning av hva som er innmeldt og bekreftet på den ene side, og det beløp som rent faktisk ble stilt til rådighet for selskapet på den andre.⁵³

I tilfeller hvor selskapet har utstedt aksjer mot vederlag som overstiger aksjenes pålydende beløp, reiser det seg spørsmål om ansvaret også omfatter overkursen.

---

⁴⁷ Lov om skadeserstatning (skadeserstatningsloven) av 13. juni 1969 nr. 26 (heretter forkortet skl.).

⁴⁸ Se Rt. 2007 s. 220, avsn. 48.

⁴⁹ Se Rt. 2005 s. 870 avsn. 45.

⁵⁰ Se Bergsåker (2008) s. 149.

⁵¹ Lov om gjeldsbrev (gjeldsbrevlova) av 17. februar 1939 nr. 1 (heretter forkortet gbl.).

⁵² Se Bergsåker (2008) s. 149.

⁵³ Jf. Rt. 2007 s. 220 avsn. 33.

At spørsmålet kan være av stor betydning illustreres av Oslo tingretts dom av 15. juli 2005 (Finance Credit).⁵⁴ Spørsmålet i saken var bl.a. om det objektive ansvar etter asl. § 2-19 også omfattet en manglende overkurs på ca. kr 145 mill. i tillegg til den nominelle aksjekapital på ca. kr. 35 mill. Tingretten kom imidlertid til at saken dreide seg om verdsettelse av et tingsinnskudd, slik at asl. § 2-19 ikke kom til anvendelse.

Ansvar etter asl. § 2-19 må ses i sammenheng med asl. § 2-18 annet ledd. Det som skal meldes til Foretaksregisteret etter sistnevnte bestemmelse er at selskapet har mottatt “aksjeinnskuddene”. Etter asl. § 2-19 er imidlertid ansvaret knyttet til manglende innbetalt “aksjekapital”. Aksjeinnskudd og aksjekapital er begreper med forskjellig innhold. Aksjeinnskudd omfatter både aksjenes pålydende og overkurs.⁵⁵ Overkurs inngår imidlertid ikke i selskapets aksjekapital.⁵⁶ Ordlyden i asl. § 2-19 taler således isolert sett for at ansvaret er begrenset til den nominelle aksjekapital. Dette gir imidlertid dårlig sammenheng i regelverket ettersom bekreftelsesplikten etter asl. § 2-18 også omfatter overkurs.

En gjennomgang av forarbeidene til asl. § 2-19 viser en noe inkonsekvent bruk av de to begrepene “aksjeinnskudd” og “aksjekapital”.⁵⁷ Det synes imidlertid som om det var meningen å knytte det objektive ansvaret til aksjeinnskuddene. I NOU 1996:3, som Departementet senere sluttet seg til, ble det også uttrykkelig presisert at asl. § 2-19 også gjelder ansvaret for meldt overkurs.⁵⁸

Spørsmålet om overkurs omfattes av ansvaret etter asl. § 2-19 er, for revisors vedkommende, inngående drøftet av Hirsch i artikkelen “*Har revisor objektivt ansvar for overkurs?*”, der han gjennomgår de sentrale tolkningsmomenter omkring overkursspørsmålet.⁵⁹ Etter hans oppfatning taler så vel reelle hensyn, forarbeider og lovens system for at overkurs omfattes. Gode grunner kan derfor tale for en utvidende tolkning av aksjekapitalbegrepet i asl. § 2-19. Han anser imidlertid løsningen som åpen

---

⁵⁴ TOSLO-2003-17426

⁵⁵ Se Andenæs (2006) s. 107.

⁵⁶ Se Arbakke m.fl. (2004) s. 116.

⁵⁷ I de forskjellige utkastene til bestemmelsen er begrepene brukt om hverandre.

⁵⁸ Se NOU 1996:3 s. 113

⁵⁹ Hirsch, Erik, “Har revisor objektivt ansvar for overkurs?”, Revisjon og Regnskap nr. 5/2006 s. 37.

og usikker, og inviterer Justisdepartementet til å ta initiativ for å rette opp den usikkerhet som foreligger.

Den rådende oppfatning i juridisk teori synes å være at man må legge avgjørende vekt på ordlyden i asl. § 2-19, slik at overkurs ikke omfattes.⁶⁰

Som et resultat av Gudmund Knudsens utredning om forenkling og modernisering av aksjeloven, ble det i proposisjon til Stortinget foreslått en rekke endringer i aksjeloven og allmennaksjeloven.⁶¹

I punkt 7.1 i proposisjonen er følgende endring til asl. § 2-19 foreslått:

“Som følge av endringen i § 2-18 foreslås det at ansvarssubjektene etter bestemmelsen utvides til å omfatte finansinstitusjon som har bekreftet aksjeinnskuddene. I forbindelse med endringen av § 2-19 første ledd første punktum foreslås det å benytte anledningen til å rette en inkurie. Etter § 2-18 annet ledd skal det i meldingen til Foretaksregisteret opplyses om at selskapet har mottatt “aksjeinnskuddene”. Dette omfatter aksjekapital og overkurs. Ansvarsregelen i § 2-19 første ledd knytter seg på den annen side til det som måtte mangle av den “aksjekapital” som er meldt og bekreftet innbetalt. Det er vanskelig å se noen grunn til at ansvarsregelen ikke skal omfatte også manglende innbetalt overkurs, og det foreslås at § 2-19 første ledd første punktum endres til å gjelde “aksjeinnskudd” i samsvar med regelen i § 2-18 annet ledd.”

Departementet mener altså at det beror på en inkurie at begrepet “aksjekapital” er er benyttet i asl. § 2-19. For tilfeller forut for en eventuell ikrafttredelse, vil imidlertid

---

⁶⁰ Se bl.a. Aarbakke m.fl. (2004) s. 160 og Andenæs (2006) s. 119.

⁶¹ Se Prop. 148 L (2010-2011).

Departementets syn bare være for etterarbeid å regne, og har således liten vekt ved lovtolkningen.⁶²

Det følger av alminnelige rettskildemessige prinsipper at lovtekstens ordlyden normalt har forrang ved tolkningssituasjoner der det er konflikt mellom ordlyd og lovforarbeider. Før spørsmålet eventuelt avklares gjennom rettspraksis, anses imidlertid løsningen som åpen og usikker.

Blir den foreslåtte endring endelig vedtatt, vil imidlertid rettstilstanden være avklart.

4.6 Ansvarets rekkevidde – Rt. 2009 s. 1032 “Finance Credit-dommen”

4.6.1 Innledning

Et sentralt spørsmål når rekkevidden til ansvarsregelen i asl. § 2-19 skal kartlegges, er hvorvidt ansvaret er begrenset til at aksjeinnskuddet er gjort opp med frigjørende virkning overfor selskapet, eller om ansvaret også omfatter at aksjeinnskuddet representerer en reell kapitalforhøyelse i tråd med meldingen til Foretaksregisteret og revisors erklæring. Problemstillingen aktualiseres når et formelt sett gyldig aksjeinnskudd betales inn til selskapet, men der etterfølgende disposisjoner gjør at innskuddet mister sin realitet.

Spørsmålet var oppe i Høyesterett i dom inntatt i Rt. 2009 s. 1032. Tvisten var en av de mange rettstvister som fulgte i kjølvannet av den såkalte Finance Credit-saken. Saken gjaldt et tidligere styremedlems ansvar overfor selskapets konkursbo for manglende innbetaling av innmeldt aksjeinnskudd ved kapitalforhøyelse og rekkevidden av garantiansvaret etter den objektive regelen i asl. § 10-9 annet ledd jf. asl. § 2-19.

Dommen er den sentrale rettskilde som foreligger om rekkevidden av styreansvaret i asl. § 2-19. Den vil derfor bli inngående redegjort for i det følgende.

---

⁶² Riktignok finnes det eksempler fra rettspraksis der etterarbeider som har bestått i å klargjøre hva som fra først av har vært meningen med en bestemmelse, har blitt tillagt avgjørende vekt. Se bl.a. Rt. 1981 s. 809, men her ga ikke ordlyden noe klart svar. Rt. 1983 s. 127 gir eksempel på at Høyesterett kan se med kritisk blikk på uttalelser i etterarbeidene om hvordan en lov opprinnelig var å forstå. Se også Eckhoff, Rettskildelære (2001) s. 96-97.

4.6.2 Saksgang

Finance Credit AS – senere Finance Credit Norge ASA (heretter forkortet FCN) ble stiftet i 1996. Selskapets formål var å kjøpe opp fordringsporteføljer til underkurs, for senere inndrivelse med fortjeneste. Det ble i ettertid stiftet flere selskaper med tilnærmet samme formål. Ett av disse var Finance Credit AS (heretter forkortet FC), opprettet i 1998 under ett annet navn. Dette var et heleid datterselskap under FCN. FC hadde ingen ansatte og ble administrert under FCN. Generalforsamlingen i FC vedtok 20. desember 1999 at aksjekapitalen skulle utvides fra kr. 50 000 til kr. 5 000 000. FCN tegnet seg for alle aksjene. Den 17. januar ble emisjonsbeløpet overført fra FCNs konto i Nordlandsbanken til FCs kassakredittkonto i Sparebanken NOR. Samme dag overførte FC kr. 4 500 000 fra kassakredittkontoen til en konto i Sparebanken NOR som tilhørte FCN. Det var under konkursbehandlingen ikke mulig å finne ut hva denne utbetalingen skulle dekke.

Slik saken stod for Høyesterett, var spørsmålet om disse to disposisjonene måtte ses i sammenheng, med den virkning at kun kr. 450 000 av kapitalutvidelsen kunne anses “innbetalt” til FC, slik at styremedlemmet heftet for det resterende etter asl. § 10-9 annet ledd jf. asl. § 2-19. Som førstvoterende uttrykte det i avsnitt 43 i dommen:

“I bunn og grunn blir dette et spørsmål om styremedlemmer og revisor hefter for at tegnerens innskuddsforpliktelse i sin helhet gjennomføres, og derfor også innestår for at det i forbindelse med et formelt sett gjennomført aksjeinnskudd til selskapets konto, ikke foreligger for eksempel proforma, svik, ulovlige utbyttebetalinger, irregulære lån, motregning som kan være til skade for selskapet eller kreditorer, eller lignende”.

Høyesterett sitt syn på dette spørsmålet var delt og dommen ble avsagt under dissens 3-2.

4.6.3 Flertallets votum

Førstvoterende tok utgangspunkt i ordlyden i asl. § 2-19. Det ble vist til at uttrykket aksjekapital som er meldt og bekreftet “innbetalt”, er det samme som i asl. § 10-13 som regulerer selve oppgjøret. Etter bestemmelsen skal innskuddet – avhengig av hva som måtte være bestemt av generalforsamlingen – “innbetales på særskilt konto”, eller “betales direkte til selskapet”. Det var etter førstvoterendes syn klart at man her sikter til det rent oppgjørstekniske – altså om de aktuelle pengebeløp er oppgjort med frigjørende virkning overfor selskapet, slik at det var nærliggende å trekke linjen til oppgjørsreglene i finansavtaleloven § 39.⁶³

Ankemotparten – konkursboet – viste til uttalelser i forarbeider og rettspraksis der det er brukt uttrykk som at aksjeinnskuddet “*virkelig blir tilført selskapet*” og “*rent faktisk blir stilt til rådighet*”.⁶⁴ Dette talte etter ankemotpartens syn for at ansvaret også omfatter at det er en realitet i kapitaltilførslen. Førstvoterende avviste imidlertid at det kunne utledes et videre ansvar fra disse formuleringene under henvisning til at formuleringen ikke ble brukt i tilknytning til en analyse av ansvarsregelen i asl. § 2-19, men som en “*generell angivelse av hvilke hensyn denne og en rekke andre regler – herunder culpa-regelen – skal ivareta*”.⁶⁵

Førstvoterende poengterte videre at ansvaret etter asl. § 2-19 innholdsmessig er det samme både for styremedlemmene og revisor. Selv om et strengt ansvar for styremedlemmene i enkelte tilfeller kan være velgrunnet, må det samme ansvaret også kunne forsvares overfor revisor.

Flertallet la videre vekt på at da garantiansvaret ble gjeninnført ved aksjeloven av 1997, var dette bygget på forutsetningene om at ansvaret var begrenset til faktiske forhold som det var “lett å sjekke” både for styremedlemmene og revisor.⁶⁶ Etter førstvoterendes

---

⁶³ Lov om finansavtaler og finansoppdrag (finansavtaleloven) av 25. juni 1999 nr. 46. Etter finansavtl. § 39 første ledd annet punktum anses betaling for å være skjedd når beløpet er godskrevet mottakers konto.

⁶⁴ Se NOU 1992:29 s. 37 og Rt. 2007 s. 220 avsn. 33.

⁶⁵ Se Rt. 2009 s. 1032 avsn. 46.

⁶⁶ Se NOU 1996:3 s. 113 og Ot.prp.nr.23 (1996-1997) s. 134.

oppfatning distanserte man seg med disse premissene fra en ordning hvor styremedlemmene og revisor innestår for tegnerens innskuddsforpliktelse i sin helhet.

Førstvoterende la videre avgjørende vekt på hensynet til forutsigbarhet og praktikable ansvarsregler. Disse hensynene talte, etter førstvoterendes oppfatning, mot å la ansvaret bero på en nærmere og helt konkret vurdering av om situasjonen ligger slik an at et aksjeinnskudd som er stilt til et selskaps rådighet, på grunn av mottransaksjoner eller annet likevel ikke fremstår som et reelt innskudd.

Avslutningsvis la førstvoterende til at det oppstod et press mot garantiansvaret i asl. § 2-19 da Høyesterett i Rt. 2008 s. 833 la til grunn at selskapskreditorene ikke kan kreve erstatning etter den alminnelige culpa-regel i asl. § 17-1 i konkurstilfellene.⁶⁷ Selv om førstvoterende beklaget dommens betydning for kreditorvernet, var 2008-dommen etter hans syn ikke noe avgjørende argument for å utvide garantiansvaret etter asl. § 2-19.

4.6.4 Mindretallets votum

Annenvoterende tok utgangspunkt i aksjetegnernes innskuddsforpliktelse, og fant at det var slik sammenheng mellom innbetalingen på kr. 4 950 000 og utbetalingen på kr. 4 500 000 at bare kr. 450 000 kunne anses som reelt innbetalt. For de øvrige kr. 4 500 000 måtte det legges til grunn at overføringen var pro forma. Overføringen kunne således ikke anses som en oppfyllelse av FCNs innskuddsforpliktelse. Spørsmålet var da om styremedlemmenes og revisors objektive ansvar etter asl. §§ 2-19 og 10-9 omfatter det forhold at en tilsynelatende kapitalinnbetaling ikke er reell.

Annenvoterende viste til at hensynet bak aksjelovens regler om innbetaling og beskyttelse av aksjekapitalen er å beskytte kreditorene, og at det derfor er viktig at innskuddene virkelig blir overført til rådighet for selskapet.⁶⁸ Han viste videre til Rt. 2007 s. 220 hvor det legges til grunn at det objektive ansvaret for styremedlemmer og revisor korresponderer med tegnerens innskuddsforpliktelser overfor selskapet.⁶⁹

---

⁶⁷ Se også oppgavens punkt 3.

⁶⁸ Se Ot.prp.nr.36 (1993-1994) s. 45.

⁶⁹ Se Rt. 2007 s. 220 avsn. 33.

Den ankende part la i sin prosedyre stor vekt på at både styremedlemmene og revisor lett bør kunne forvisse seg om at aksjekapitalen er innbetalt. Dette ville bli vanskelig dersom de ikke skal kunne stole på en fremlagt innbetalingskvittering, men må sammenholde innbetalinger med mulige utbetalinger. Til dette innvendte annenvoterende at det ikke ville ha noen hensikt å kreve opplysning fra styremedlemmene og bekreftelse fra revisor, dersom disse uten videre kunne stole på en fremlagt innbetalingskvittering. Det ville da ha vært tilstrekkelig at kvittering for innbetalingen ble vedlagt foretaksregistermeldingen. Annenvoterende uttaler videre i avsnitt 70:

“Når loven krever at styremedlemmene må opplyse at aksjekapitalen er innbetalt, og at revisor skal bekrefte dette, er det for å skape sikkerhet for innbetaling utover det som vil fremgå av en fremlagt innbetalingskvittering. Det loven krever, er at styremedlemmene og revisor skal være garantister for at aksjetegners innskuddsforpliktelser faktisk er oppfylt.”

Annenvoterende presiserte at det ikke var tale om å pålegge styremedlemmene og revisor objektivt ansvar for disposisjoner som selskapet foretar etter kapitalinnbetalingen. Styret/revisor måtte imidlertid være ansvarlige for at aksjekapitalen på det tidspunkt foretaksmeldingen er avgitt, faktisk er stilt til selskapets rådighet. Styremedlemmene og revisor måtte derfor forventes å undersøke om det i tidsrommet mellom innbetalingen og registreringen er foretatt utbetalinger som tidsmessig ligger nær innbetalingen, og som må ses i sammenheng med, og helt eller delvis nøytraliserer denne.

Annenvoterende konkluderte med at kr. 4 500 000 av den vedtatte kapitalforhøyelse ikke var reelt innbetalt, og at styremedlemmet i medhold av asl. §§ 10-9, jf. 2-19 var objektivt ansvarlig for dette beløp.

4.6.5 Oppsummering

Med dommen avklares at etter gjeldende rett vil styremedlemmene og revisor kun være objektivt ansvarlige for at aksjeinnskuddet faktisk blir innbetalt til selskapet. De hefter imidlertid ikke for at innskuddet på grunn av senere disposisjoner mister sin realitet. Så lenge aksjeinnskuddet formelt sett er gjennomført til selskapets konto, er styremedlemmene/revisor uten ansvar etter den objektive regel, selv om innskuddet mister sin realitet som følge av proforma, svik, ulovlige utbyttebetalinger, irregulære lån eller lignende.

Dommen viser at styremedlemmene og revisors kontrollforpliktelse i forbindelse med betalingen av aksjekapitalen er relativt begrenset. Sett hen til at det objektive ansvaret, på grunn av foreldelsesreglene, ofte er det eneste aktuelle ansvarsgrunnlag konkursboet/kreditorene kan gjøre gjeldende i konkurstilfeller, representerer dommen en svekkelse for kreditorvernet.

4.6.6 Analyse av dommen

Dommen gjaldt ansvar for styremedlem, men det følger av lovens system at ansvaret etter asl. § 2-19 har det samme innholdet for revisor. At dette får betydning for rekkevidden av asl. § 2-19 vises ved førstvoterendes uttalelse i avsnitt 40 i dommen:

“Denne sammenhengen får særlig betydning der selskapsstrukturene, pengestrømmene og vedkommende styremedlems samlede engasjement skaper en forhøyet risiko for uregelmessigheter, og hvor ansvar for et styremedlem i og for seg kunne være velgrunnet. Men ansvaret kan heller ikke i slike tilfeller strekkes lenger enn det som i samme sak også hadde kunnet forsvares overfor revisor – man må eventuelt bygge ansvaret på et subjektivt grunnlag.”

Sett i lys av førstvoterendes uttalelse, kan det spørres om det er en god løsning at ansvaret etter asl. § 2-19 er solidarisk mellom styret og revisor. Styremedlemmer og revisor har to vidt forskjellige roller i et aksjeselskap. Styremedlemmene har normalt større innsikt i selskapets anliggender enn hva revisor har. I tillegg er det heller ikke uvanlig at det enkelte styremedlem har aksjonærinteresser, slik tilfellet var i denne

dommen. Som en sentral del av selskapets ledelse vil styret, etter min oppfatning, ha bedre forutsetninger for å avdekke misligheter enn revisor har. Det kan derfor hevdes at det ville være rimelig å pålegge styremedlemmene en mer omfattende kontrollplikt med at innbetalingen av aksjeinnskuddene er reelle, enn revisor. Dette vil imidlertid ikke være mulig slik regelen er idag med solidaransvar for styret og revisor. En løsning kunne vært å ha separate ansvarsbestemmelser for styret og revisor. Kontrollplikten til revisor kunne på denne måten begrenses til at aksjeinnskuddet var mottatt av selskapet, mens det for styrets del ble lagt en strengere norm til grunn.

Etter mindretallets oppfatning bør det kunne forventes at styremedlemmene og revisor undersøker om det på tidspunktet mellom innbetalingen og registreringen er foretatt utbetalinger som tidsmessig ligger nær innbetalingen, og som må ses i sammenheng med og helt eller delvis nøytraliserer denne. I mindre selskapsforhold er nok ikke dette særlig byrdefullt for styremedlemmene og revisor. I større selskaper og i konsernforhold der det normalt er mange store transaksjoner, kan dette være en større utfordring. Jeg er likevel enig i at det bør kunne kreves noe mer enn den relativt begrensede kontrollen som flertallet legger til grunn. Som mindretallet påpeker er det ikke tale om å pålegge styremedlemmene og revisor objektivt ansvar for disposisjoner som selskapet foretar etter at foretaksregistermeldingen er avgitt. De må kun kontrollere de disposisjoner som måtte foreligge mellom innbetalingen og registreringen. Dersom det i dette tidsrommet er foretatt større utbetalinger, må disse undersøkes nærmere. Etter min oppfatning, vil styremedlemmene på denne måten ganske enkelt kunne redusere risikoen for å komme i ansvar etter asl. § 2-19.

Hensynet til prevensjon taler også for en mer omfattende kontrollplikt. En kontrollplikt etter de linjer flertallet trekker opp, gjør det til en enkel sak å omgå styreansvaret. Jo mindre som kreves av undersøkelser fra styremedlemmer/revisor for å forsikre at aksjeinnskuddet har realitet, desto lettere vil det være å foreta bedragerier av den sort som forelå i Finance Credit-saken.

I slike saker, hvor styremedlemmene har opptrådt forsettlig og svikaktig, og ansvar etter culperegelen er utelukket på grunn av foreldelse, er kreditorvernet etter Finance Credit-

dommen ikke tilfredsstillende. I disse tilfellene er det ikke rimelig at kreditorene må sitte igjen med regningen.

4.6.7 Dommens rettskildemessige status

Dommen er avsagt under dissens (3-2), og det har en viss betydning for vekten. Dissensen forteller oss at det dreier seg om et grensetilfelle hvor det kan være plass for delte meninger. Det var et sterkt mindretallsvotum i saken og utfallet i saken var, som førstvoterende ga uttrykk for, ikke opplagt.⁷⁰

Videre vil de tolkningsspørsmål som reises i dommen kunne stille seg annerledes dersom lovforslaget om at bekreftelse av aksjeinnskuddene ved stiftelse og kapitalforhøyelse skal kunne avgis av en finansinstitusjon i stedet for revisor blir vedtatt.⁷¹ Det er dermed ikke gitt at Høyesterett vil følge opp dommen i senere saker om ansvar etter asl. § 2-19.

Ettersom dommen er den foreløpig siste dom der Høyesterett direkte avgjør hvordan asl. § 2-19 skal tolkes, er imidlertid flertallets votum uttrykk for gjeldende rett.

4.7 Tingsinnskudd

Aksjelovens normalordning er at aksjeinnskudd ved stiftelse eller kapitalforhøyelse gjøres opp med penger, såkalt kontantinnskudd. Det er imidlertid ikke noe i veien for at aksjeinnskuddet gjøres opp ved innskudd i annet enn penger ved at selskapet får overført til seg formuesgjenstander av annen art, men her gjelder særlige formelle og materielle regler for innskuddet.

For det første må en slik rett formelt være fastsatt i stiftelsesdokumentet i tråd med asl. § 2-4 første ledd nr. 1. Videre krever asl. § 2-6 at det utarbeides en redegjørelse om innskudd i annet enn penger, med bl.a. en beskrivelse og verdsettelse av innskuddsobjektene. Redegjørelsen skal vedlegges stiftelsesdokumentet.

---

⁷⁰ Se Rt. 2009 s. 1032 avsn. 56.

⁷¹ Se oppgavens punkt 4.9.

De materielle regler om innskudd i annet enn penger fremgår av asl. § 2-7. Av bestemmelsen følger bl.a. at eiendeler som ikke kan balanseføres etter regnskapsloven, ikke kan benyttes som aksjeinnskudd. Bestemmelsen forutsetter at enhver formuesverdi kan brukes som aksjeinnskudd, så fremt den kan føres som "eiendel" i selskapets balanse.⁷²

Ansvar etter asl. § 2-19 gjelder altså ikke bare manglende kontantinnskudd, men også manglende tingsinnskudd.

Det følger av unntaket i asl. § 2-19 annet ledd at ansvaret etter første ledd ikke gjelder mangler som skriver seg fra verdsettelsen av tingsinnskudd. Bestemmelsen må ses i sammenheng med asl. § 2-6 som pålegger stifterne å utarbeide redegjørelse for tingsinnskudd, herunder verdsettelse av tingsinnskudd.⁷³ Begrunnelsen for unntaket i asl. § 2-19 annet ledd er at det er stifterne som er ansvarlige for verdsettelsen av tingsinnskudd. Utarbeidelsen av redegjørelsen etter asl. § 2-6 finner sted før stiftelsen av selskapet, og er således noe som ligger utenfor styrets kontroll.⁷⁴ I tilfeller hvor differansen mellom innskutt aksjekapital og oppgitt aksjekapital skyldes feil i forbindelse med verdsettelsen av tingsinnskuddet, må et eventuelt ansvar vurderes etter den alminnelige ansvarsregel i asl. § 17-1.⁷⁵

Styret og revisors objektive ansvar for tingsinnskudd etter asl. § 2-19 er begrenset til at innskuddsobjektet eksisterer og at det er overført til selskapet.

Det reiser seg imidlertid noen særspørsmål når ansvaret gjelder manglende tingsinnskudd. Noen av disse spørsmålene er avklart gjennom rettspraksis.

Høyesterett har for det første avklart at oppgjør på annen måte enn det som fremgår av tegningsgrunnlaget, uten videre vil innebære ansvar etter asl. § 2-19. Spørsmålet var

---

⁷² Se Lov om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) av 17. juli 1998 nr. 56 § 6-2.

⁷³ Det følger av asl. § 2-7 tredje punktum at tingsinnskudd som hovedregel skal vurderes til virkelig verdi på dagen for åpningsbalansen.

⁷⁴ Se Ot.prp. nr. 44 (1997-1998) punkt 9.12.

⁷⁵ Se Aarbakke m.fl. (2004) s. 160.

oppe i dommen inntatt i Rt. 2007 s. 220. Saken gjaldt krav etter asl. § 2-19 fra konkursbo mot revisor i det konkursrammede selskapet IT-Akademiet Kristiansand AS. Revisor hadde avgitt erklæring til Foretaksregisteret med bekreftelse om at aksjekapitalen i selskapet var innbetalt kontant. I realiteten hadde aksjonæren, IT-Akademiet Oslo AS, som tegnet seg for hele aksjekapitalen, innbetalt aksjekapitalbeløpet på kr 500.000 til et annet selskap der aksjetegneren eide 40 % av aksjene, IT-Akademiet Agder AS. IT-Akademiet Agder AS hadde startet virksomhet i Kristiansand før IT-Akademiet Kristiansand AS ble stiftet, og innbetalingen var vederlag for verdier knyttet til denne virksomheten som det nystiftede selskapet overtok.

Revisoren gjorde gjeldende at det ved beregningen av “det som måtte mangle” av bekreftet aksjekapital etter asl. § 2-19, måtte tas hensyn til verdien av det tingsinnskudd som ble gjort (virksomheten), og som de kr 500.000 var vederlag for. Etersom verdien overskred de kr 500.000 som ble bekreftet innbetalt, måtte dette etter revisors oppfatning lede til at han måtte frifinnes for kravet. Høyesterett var ikke enige i dette.

Høyesterett la vekt på at de formelle reglene for tingsinnskudd i asl. §§ 2-4 og 2-6 ikke var fulgt. Førstvoterende presiserte at dette var bestemmelser som har det samme formål som asl. § 2-19, nemlig å sikre kreditorenes interesser. Førstvoterende uttalte videre på side 36 i dommen:

“Det ville unektelig gi liten sammenheng i den ordning som er etablert, om man ved vurderingen av ansvar for manglende aksjeinnskudd skulle godta et uformelt og ubekreftet tingsinnskudd som ikke kunne ha blitt akseptert som gyldig aksjeinnskudd ved anvendelse av de regulære bestemmelser om stiftelse av aksjeselskaper.”

Selv om det skulle være riktig at selskapet ble tilført reelle verdier som svarte til innskuddsbeløpet, ville dette etter Høyesteretts oppfatning likevel ikke kunne forhindre fullt ansvar etter asl. § 2-19, idet ansvaret er uavhengig av om selskapet er blitt påført økonomisk tap.

Dommen viser at tingsinnskudd bare kan gjøres i henhold til de strenge bestemmelser som gjelder for tingsinnskudd i aksjeloven. Styret og revisor må således være svært påpasselige med at disse reglene er fulgt når de bekrefter innbetalt tingsinnskudd til Foretaksregisteret i forbindelse med stiftelse og kapitalforhøyelse⁷⁶.

Et annet spørsmål er hva som skal til for at tingsinnskuddet kan anses overført til selskapet. Når det gjelder fast eiendom og andre registrerte formuesgjenstander følger det av forarbeidene at det ikke er noe vilkår at selskapet har oppnådd rettsvern for ervervet. Det er tilstrekkelig at det mellom partene er gjennomført en ubetinget overgang av eiendomsretten.⁷⁷ Etter Aarbakkes oppfatning kreves i alminnelighet at selskapet har overtatt eierrådigheten eller kontrollen og at overdragelsesdokument er utferdiget. Dersom innskuddet består av fast eiendom medfører dette at det må være utstedt skjøte for at innskuddet skal anses ytet.⁷⁸

Uavhengig av hva som kreves etter loven, bør styret/revisor for sin egen del forsikre seg om at selskapet har fått rettsvern for overdragelsen før innskuddet bekreftes til Foretaksregisteret. I en dom fra Oslo tingrett av 16. november 2004 ble et revisjonsselskap holdt ansvarlig etter asl. § 2-19 for et manglende tingsinnskudd der en fast eiendom ble overført til selskapet uten rettsvern og eiendommen ble "tatt" av en utleggspanthaver før man rakk å gjennomføre overdragelsen til selskapet.

4.8 Gjeldskonvertering

At en aksjetegner kan gjøre opp sitt aksjeinnskudd ved å motregne med fordringer på selskapet, er forutsatt i asl. § 2-12 annet ledd.⁷⁹ En slik motregningsrett må imidlertid fremgå særskilt av stiftelsesdokumentet eller emisjonsvedtaket, jf. asl. §§ 2-4 første ledd og 10-2 første ledd. Som det fremgår av punkt 4.7, har rettspraksis avklart at

---

⁷⁶ Asl. §§ 2-4 og 2-6 kommer tilsvarende til anvendelse ved innskudd i annet enn penger ved kapitalforhøyelse, jf. asl. § 10-2.

⁷⁷ Se NOU 1996:3 s. 112.

⁷⁸ Se Aarbakke m.fl. (2004) s. 158.

⁷⁹ Tilsvarende gjelder ved kapitalforhøyelse, jf. § 10-12 fjerde ledd.

oppgjør på annen måte enn det som fremgår av tegningsgrunnlaget, uten videre vil medføre ansvar etter asl. § 2-19.⁸⁰

Er aksjeinnskuddet gjort opp ved motregning uten at stiftelsesdokumentet eller emisjonsvedtaket åpner for dette, vil styret kunne bli ansvarlig for dette beløpet, selv om selskapet har blitt tilført verdiene. Som en konsekvens av dette må styret, for å sikre seg mot ansvar etter asl. § 2-19, kontrollere at motregningen er i henhold til stiftelsesgrunnlaget før aksjeinnskuddet meldes til Foretaksregisteret.

Et beslektet problem kan oppstå ved forskuddsbetaling av aksjeinnskudd. Den situasjonen det her siktes til er når aksjonærer forskuddsbetaler aksjekapital i forbindelse med en forestående emisjon, altså før selve generalforsamlingsvedtaket foreligger. Dette kan være aktuelt dersom det haster for selskapet å få inn penger, og det tar tid å få formalia på plass. Av hensyn til selskapet er aksjonærene ofte imøtekommende, og innbetaler emisjonsbeløpet før alt det formelle er på plass. Går selskapet senere konkurs vil det formelt sett ikke foreligge noen “innbetaling” av aksjeinnskudd i tidsrommet mellom generalforsamlingsvedtaket og meldingen til Foretaksregisteret. Spørsmålet blir da om det kan bli ansvar for styret og revisor etter asl. § 2-19 fordi aksjekapitalen “mangler”.

Spørsmålet er drøftet av Hirsch i artikkelen “*Forskuddsbetaling av aksjeinnskudd og ansvar etter aksjeloven § 2-19*”.⁸¹ Han viser i artikkelen til en konkret ansvarssak der spørsmålet ble reist.⁸² Saksforholdet var som følger:

På ekstraordinær generalforsamling i A Norge AS 19. desember 2007 ble det besluttet å forhøye aksjekapitalen ved gjeldskonvertering på kr. 4.42 mill. og kontantinnbetaling på kr. 5 mill.

---

⁸⁰ Se Rt. 2007 s. 220.

⁸¹ Hirsch, “Forskuddsbetaling av aksjeinnskudd og ansvar etter aksjeloven § 2-19”, Revisjon og Regnskap nr. 4/2009 s. 40.

⁸² Se Hirsch (2009) s. 42.

B Finans AS tegnet seg for totalt ca. kr. 6 mill. hvorav kr. 1.75 mill. ved gjeldskonvertering og kr. 4.3 mill. ved kontant innbetaling. Av kontantbeløpet ble kr. 2 mill. innbetalt 22. november 2007 og kr. 1.3 mill. innbetalt 10. desember 2007, altså før vedtaket om kapitalforhøyelse ble truffet og aksjene ble tegnet. Det var ikke avtalt noen begrensninger i selskapets bruk av aksjekapitalforskuddet og en betydelig del av pengene ble benyttet forut for generalforsamlingsvedtaket. Det forelå heller ikke noe formelt generalforsamlingsvedtak om motregningsrett i henhold til asl. § 10-2.

Selskapet gikk konkurs 15. oktober 2008, og konkursboet gjorde ansvar gjeldende mot aksjetegneren, styrets medlemmer og revisor. Boet viste til at styrets medlemmer og revisor måtte være ansvarlige for at beløpet ble innbetalt i henhold til asl. § 2-19.

Etter å ha vurdert saken kom revisor (og revisors forsikringsselskap) til at det forelå ansvar etter asl. § 2-19 og besluttet å innbetale til boet beløpet på kr. 3.3 mill. som solidarskyldner.

Aksjelovens kapittel 10 gir regler om gangen i en kapitalforhøyelse. Etter asl. § 10-1 treffes beslutning om kapitalforhøyelse av generalforsamlingen. Tegningen skjer i protokollen for generalforsamlingen, jf. asl. § 10-7. Skal det være adgang til å gjøre opp innskuddsforpliktelsen ved motregning, må dette fremgå av generalforsamlingsvedtaket, jf. asl. § 10-2. Forfallstidspunktet for innbetaling av aksjeinnskudd fastsettes i generalforsamlingsvedtaket, jf. asl. § 10-1 (2) nr. 6, men kan ikke være senere enn tidspunktet for foretaksregistermeldingen, jf. § 10-12 tredje ledd. Bestemmelsene åpner således ikke for at det kan foretas forskuddsbetaling av aksjeinnskudd som ved et etterfølgende generalforsamlingsvedtak virker befriende for aksjetegneren.⁸³

Hirsch skriver følgende på side 42:

“Det kan synes svært urimelig at aksjekapitalforskuddet på kr 3.3 mill., som ble innbetalt kort tid før generalforsamlingsvedtaket, skal innbetales en gang til

---

⁸³ Se Hirsch (2009) s. 42.

pga. formelle feil. Slik § 2-19 er tolket i rettspraksis, må aksjelovens bestemmelser om de ulike former for aksjekapitalutvidelse følges til punkt og prikke. Den nærmere begrunnelsen for kravet må derfor ta utgangspunkt i den strenge tolkningen Høyesterett har lagt til grunn bl.a. i Rt. 2007 s. 220.”

Har selskapet behov for penger forut for en kapitalforhøyelse må dette gjøres ved at innskuddbeløpet ytes selskapet som et “lån”, med en forutsetning om at beløpet kan motregnes mot innskuddsbeløpet ved den senere kapitalforhøyelse.

4.9 Kort om Prop. 148 L

Som nevnt i punkt 2.5, har det i en tid pågått et arbeid med å forenkle og modernisere aksjeloven. I Gudmund Knudsens utredning ble det foreslått en rekke endringer i aksjelovens kapital- og stiftelsesregler. Og en proposisjon der noen av disse forslagene er fulgt opp er nå i statsråd vedtatt fremmet for Stortinget og er under behandling der. Enkelte av endringene som foreslås kan få betydning for innholdet av asl./asal. § 2-19 dersom de blir endelig vedtatt.

I utredningen foreslås det at asl./asal. §§ 2-18 annet ledd og 10-9 annet ledd endres ved at det åpnes for at en finansinstitusjon skal kunne bekrefte aksjeinnskuddene når de utelukkende gjøres opp i penger. Videre foreslås ansvarsbestemmelsen i asl./asal. § 2-19 utvidet til å omfatte finansinstitusjoner.

Styret skal fremdeles opplyse i foretaksregistermeldingen at aksjeinnskuddet er mottatt av selskapet. Blir endringen vedtatt kan imidlertid selskapet velge om revisor eller finansinstitusjon skal avgi bekreftelse. Endringen vil etter min oppfatning innebære en styrking av kontrollen med at aksjeinnskuddene er innbetalt. Finansinstitusjonen, typisk selskapets bankforbindelse, bør ha gode forutsetninger for å foreta grundige undersøkelser som følge av enkel tilgang til aktuelle bankkontoer og at de kan antas å inneha relevant ekspertise. Det kan videre tenkes at en finansinstitusjon vil ha bedre forutsetninger for å etablere gode rutiner ved kontrollen, slik at risikoen for økonomiske misligheter reduseres.

I utredningen er det videre foreslått å endre asl./asal. § 2-5 slik at aksjekapitalen skal kunne brukes til å dekke stiftelsesutgiftene. Det kan imidlertid spørres om denne endringen vil føre til at kontrollen med at aksjeinnskuddene er innbetalt, blir vanskeliggjort. Det kan bli problematisk for styret/revisor/finansinstitusjon å skille utbetalinger som knytter seg til stiftelsesprosessen og andre utbetalinger som måtte foreligge. Endringen kan således øke risikoen for økonomiske misligheter. Forslaget om nedsettelse av minste aksjekapital i aksjeselskaper fra kr. 100.000 til kr. 30.000, får ingen stor betydning for ansvaret etter asl. § 2-19. Det er imidlertid oppsiktsvekkende når utrederen ved de to sistnevnte endringer legger vekt på at *“det som innbetales til selskapet i aksjekapital har liten betydning som dekningsobjekt for kreditorene”*.⁸⁴ Oppfatningen representerer et brudd med det hensyn som ligger til grunn for bl.a. asl. § 2-19. Om dette endrede synet kan få betydning for senere saker om ansvar for manglende innbetalt aksjekapital, skal ikke drøftes nærmere her.

5 Den subjektive ansvarsregel i asl. § 17-1

5.1 Ordlyd

Aksjeloven § 17-1 første ledd lyder som følger:

*“Selskapet, aksjeeier eller andre kan kreve at daglig leder, styremedlem, medlem av bedriftsforsamlingen, gransker eller aksjeeier erstatter skade som de i den nevnte egenskap forsettelig eller uaktsomt har voldt vedkommende.”*⁸⁵

5.2 Generelt

Erstatningsansvar for styremedlem etter § 17-1 er knyttet til følgende vilkår:⁸⁶

---

⁸⁴ Se Prop. 148 L punkt 4.2.

⁸⁵ Asal. § 17-1 er likelydende bortsett fra at oppregningen av ansvarssubjekter også omfatter uavhengig sakkyndig.

⁸⁶ Se Utredning av dr. Juris Magnus Aarbakke, oktober 2004.

Selskapet, aksjeeier eller andre må ha lidt et tap. Det må foreligge en realskade som har økonomisk karakter slik at den kan måles i penger og karakteriseres som et tap. Tapet må være erstatningsmessig, det vil si det må være vernet av erstatningsregelen.

Skaden må videre være “voldt” av styremedlemmet. I dette ligger at det må være årsakssammenheng mellom realskaden og styremedlemmets forhold.

Styremedlemmets forhold må være “forsettlig eller uaktsomt”. I uaktsomhetsvilkåret, som er det mest praktiske, ligger dels at forholdet må være objektivt sett uforsvarlig, dels at styremedlemmet subjektivt sett må kunne bebreides for forholdet.

Videre må styremedlemmets forhold ha tilknytning til vervet som styremedlem.

Styremedlemmers oppgaver er i hovedsak fastlagt ved bestemmelser i aksjeloven, men kan også være forankret i ulovfestede prinsipper. Som eksempel her kan nevnes styrets lojalitetsplikt overfor selskapet og de interesser som knytter seg til dette.

Det presiseres at fremstillingen ikke tar sikte på en full gjennomgang av alle sider ved styreansvaret etter asl. § 17-1. Fremstillingen begrenses til spørsmål som har særlig relevans oppgavens tema. Noen steder er det imidlertid nødvendig å behandle spørsmål av generell karakter av hensyn til sammenhengen i fremstillingen.

5.3 Ansvarssubjektet

Det er “styremedlem” som er erstatningsansvarlig etter bestemmelsen. Selv om ordlyden “styremedlem” taler for at ansvaret er begrenset til de som er eksisterende styremedlemmer når erstatningskravet fremmes, må klart nok også tidligere styremedlemmer kunne bli ansvarlige etter bestemmelsen. I motsatt fall ville erstatningsbestemmelsen mistet mye av sin rekkevidde. Det vil ofte gå en tid fra den skadevoldende handling begås til ansvar gjøres gjeldende, og i mellomtiden vil styrets sammensetning ofte være endret. Det riktige må derfor være at det er avgjørende om vedkommende var styremedlem da de ansvarsbetingende handlinger ble utført.

Også styrets varamedlemmer vil kunne bli erstatningsansvarlige etter bestemmelsen, men dette forutsetter at de har deltatt i den beslutningsprosess som danner grunnlaget for erstatningskravet.⁸⁷

Ansvar etter asl. § 17-1 er et individuelt ansvar for det enkelte styremedlem, og således ikke et ansvar for styret som sådant.⁸⁸ Skal det enkelte styremedlem kunne holdes ansvarlig, må ansvarsvilkårene være oppfylt for dette medlems vedkommende.⁸⁹ Er vilkårene for erstatning oppfylt for flere av styremedlemmene, vil de i utgangspunktet hefte solidarisk, jf. skl. § 5-3.⁹⁰

5.4 Kravsubjektene

Kravsubjekt er etter bestemmelsen “selskapet, aksjeeier eller andre”. Kravsubjektene “aksjeeier” og “andre” ble lagt til ved lovendring i 2006.⁹¹ Tidligere var disse persongruppene henvist til å bygge erstatningskrav på alminnelige ulovfestede erstatningsrettslige regler.⁹² Ordet “andre” vil typisk kunne omfatte selskapskreditorene, men er ikke begrenset til dette.⁹³

Hvem som kan fremme erstatningskrav mot styremedlem etter bestemmelsen, avhenger imidlertid av hvem som er skadelidt. I tilfeller hvor skaden rammer selskapet, vil den også ramme aksjeeierne og kreditorene, men da i form av en indirekte skade. Aksjeeiere eller andre kan også bli påført skade uavhengig av selskapet. I slike tilfeller er det tale om en direkte skade.

Spørsmålet blir etter dette hvem som blir påført skade ved at selskapet ikke blir tilført det aksjeinnskuddet som forutsettes i tegningsgrunnlaget.

---

⁸⁷ Se Aarbakke m.fl. (2004) s. 942.

⁸⁸ Dette ble fastslått i Rt. 1930 s. 533. Saken gjaldt et tilfelle der et aksjeselskap fremmet erstatningskrav mot tre av styremedlemmene. Høyesterett vurderte de aktuelle handlingene for hvert av styremedlemmene, og kom til at bare den ene kunne ilegges ansvar. Se også Aarbakke m.fl. (2004) s. 944.

⁸⁹ Se Andenæs (2006) s. 654.

⁹⁰ Se Aarbakke m.fl. (2004) s. 944.

⁹¹ Endret ved lov av 15 des 2006 nr. 88.

⁹² Se Woxholth (2007) s. 259 og Ot.prp.nr.55 s. 113.

⁹³ Se Ot.prp.nr.55 (2005-2006) s. 167.

5.4.1 Selskapets krav

Det er uten videre klart at selskapet blir påført tap, idet selskapets formuesstilling blir forringet ved at aksjekapitalen ikke blir innbetalt som forutsatt. Etter asl. § 17-3 er det generalforsamlingen som avgjør om erstatningskrav skal fremmes på selskapets vegne.

Går selskapet konkurs har konkursboet etter dekl. § 2-2 rett til søke dekning i selskapets erstatningskrav, herunder krav etter asl. § 17-1. Som det fremgår av oppgavens punkt 3, oppstår det imidlertid ikke noe selvstendig krav på boets hånd ved konkursåpningen.⁹⁴ At boet trer inn i selskapets krav medfører blant annet at det ikke oppstår noen ny foreldelsesfrist for konkursboet. I mindre, private aksjeselskaper, vil ofte styremedlemmene være aksjeeiere i selskapet. Som nevnt er det generalforsamlingen som avgjør om erstatningskrav skal fremmes etter asl. § 17-1 på selskapets vegne. I tilfeller hvor det er medlemmene av styret som har opptrådt erstatningsbetingende som også er aksjeeiere med flertall på generalforsamlingen, vil generalforsamlingen ofte være satt ut av spill fordi disse personene ikke har noen interesse av å forfølge et krav mot seg selv. Det kan ofte ha gått lang tid fra de erstatningsbetingende handlinger til selskapet går konkurs. Foreldelsesreglene gjør derfor at asl. § 17-1 ofte ikke er anvendelig i disse tilfellene.

Denne problematikken gjør seg i langt mindre grad gjeldende i allmennaksjeselskap. Dette fordi det i allmennaksjeselskaper er et større innslag av eksterne styremedlemmer enn hva tilfellet er i private aksjeselskaper. Det følger av prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse at bl.a. to av de aksjeeiervalgte styremedlemmene i allmennaksjeselskaper bør være uavhengige av selskapets hovedaksjonærer.⁹⁵

Er selskapet insolvent på tidspunktet for den ansvarsbetingende handlingen, og således i realiteten drives for kreditorenes regning, kan det spørres om selskapet overhodet har lidt noe tap som kan kreves erstattet. Tapet vil i dette tilfellet i størst grad ramme

---

⁹⁴ Se også Rt. 2008 s. 833.

⁹⁵ Se NUES (norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse) artikkel Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse punkt 8.

kreditorene. I Rt. 1993 s. 987 “Stiansen-dommen” kom Høyesteretts flertall til at ansvar etter dagjeldende aksjelov § 15-1 ikke kunne gjøres gjeldende av et insolvent selskap – eller av dets konkursbo – når erstatningen reelt sett utelukkende vil komme kreditorene til gode. Det er da, etter rettens oppfatning, ikke lenger selskapets tap det er tale om.⁹⁶

Denne oppfatningen ble imidlertid fraveket i Rt. 1993 s. 1399 Ytternes-dommen.⁹⁷

Førstvoterende uttaler på side 1404:

“Når det er opprettet et aksjeselskap, har aksjonærene skilt ut en del av sin formue, som deres ansvar som aksjeeiere er begrenset til, og som på den annen side selskapets kreditorer har fortrinnsrett til. Kreditorenes interesse i å ha selskapsformuen som dekningsobjekt, er også en selskapsinteresse. Om de skadegjørende handlinger som begrunner ansvaret har rammet selskapet, kan det etter min mening ikke avskjære selskapet - eller dets rettsetterfølger konkursboet - fra å gjøre ansvar gjeldende etter aksjeloven kapittel 15, at selskapets eiere ikke er blitt påført ytterligere tap, fordi selskapet allerede var insolvent og aksjonærene er beskyttet av ansvarsbegrensningen. Det avgjørende for om erstatningskravet kan reises av konkursboet må, slik jeg ser det, være om ansvarsgrunnlaget er knyttet til selskapet, og om erstatningen skal gå inn i boet til fordeling blant kreditorene etter konkurs- og dekningslovens regler. Det er da fortsatt tale om selskapets tap, og om selskapets krav.”

Det må etter dette anses som sikker rett at uttrykket “selskapet” i asl. § 17-1 omfatter også insolvent selskap, selv om erstatningskravet i realiteten kun kommer kreditorene til gode.⁹⁸

---

⁹⁶ Bestemmelsen tilsvare asl. § 17-1.

⁹⁷ Ytternes-dommen ble avsagt mindre enn tre måneder etter Stiansen-dommen. Førstvoterende uttrykker en viss form for kritikk av flertallet i Stiansen-saken (s. 1403): “Da Høyesteretts dom 4. september 1993 (Rt. 1993 s. 987) kan ha skapt uklarhet om innholdet i og rammen for de erstatningssøksmål som kan reises av et aksjeselskaps konkursbo etter aksjelovens kapittel 15, vil jeg først gjøre rede mitt syn på dette.”

⁹⁸ Se Andenæs (2006) s. 659.

5.4.2 Aksjeeiers krav

Spørsmålet blir så om aksjeeierne blir påført skade som følge av at selskapet ikke blir tilført den aksjekapital som forutsettes i tegningsgrunnlaget. Aksjeeierne har normalt investert i selskapet med det formål å få en økonomisk avkastning på sin investering. Manglende innbetaling av aksjekapital fører til at selskapets kapitalgrunnlag blir svekket, noe som igjen forringer aksjeeiernes muligheter til avkastning. I tillegg blir egenkapitalen – og dermed også selskapets verdi – lavere.

Er den skadevoldende handling rettet direkte mot en aksjeeier og ikke mot selskapet som sådant, kan erstatningssak reises av ham som et særkrav mot den ansvarlige.⁹⁹ I slike tilfeller oppstår det et tap for aksjeeier, som ikke korresponderer med et tilsvarende tap for selskapet. Dette vil imidlertid ikke være aktuelt når tapet oppstår som følge av manglende innbetalt aksjekapital. Aksjeeierens tap vil her oppstå som følge av at selskapet lider tap, og det vil således være tale om et indirekte tap.

Av asl. § 17-6 fremgår det at aksjeeiere, kreditorer eller andre som har lidt tap fordi selskapet er påført tap, er bundet av selskapets skadeoppgjør, og at deres krav står tilbake for selskapets krav. Bestemmelsen bygger på en forutsetning om at aksjeeiere, kreditorer eller andre som har lidt tap fordi selskapet er påført tap, kan kreve erstatning av den som er ansvarlig i forhold til selskapet. Det har vært et omdiskutert spørsmål om aksjeeiere m.v. kan gjøre gjeldende krav som utgjør vedkommendes andel av det tapet selskapet har lidt.¹⁰⁰ Det må imidlertid nå anses som rimelig klart at aksjeeiere m.v. har en slik rett.¹⁰¹

Det krav som fremmes av aksjeeier står som nevnt tilbake for selskapets krav. Det vil si at det er selskapet som har det primære erstatningskravet. Dette har sammenheng med at når selskapet får full dekning, vil skadevolderen ha gjort opp for seg, og aksjeeieren har ikke lenger noe å kreve.¹⁰²

---

⁹⁹ Dette fremgår av Rt. 1993 s. 20. Saken gjaldt ansvar overfor en enkeltkreditor, men tilsvarende løsning må også gjelde for aksjeeiere. Se også Ot.prp.nr.55 (2005-2006) s. 112.

¹⁰⁰ Se om dette Aarbakke m.fl. (2004) s. 956-958.

¹⁰¹ Se Ot.prp.nr.55 (2005-2006) s. 112-113. Se også Aarbakke m.fl. 2004 s. 972.

¹⁰² Se Aarbakke m.fl. (2004) s. 973.

Aksjeeieren er bundet av selskapets “skadeoppgjør”. Et skadeoppgjør forutsetter at selskapet har lagt til grunn at det foreligger et erstatningsansvar og at det er reist søksmål eller i det minste forhandlet om ansvaret om erstatningens størrelse.¹⁰³

Ansvarsaksjonen må ha resultert i en dom, et forlik eller en avtale.¹⁰⁴

At aksjeeieren er bundet av selskapets skadeoppgjør, innebærer at skadeoppgjøret er bindende selv om aksjeeieren er misfornøyd med resultatet.¹⁰⁵

Når søksmålet reises av aksjeeiere kan de ikke kreve mer enn sin forholdsmessige del av selskapets tap. Eierandelen i selskapet blir da avgjørende for hva som maksimalt kan kreves.¹⁰⁶

Har generalforsamlingen besluttet å forkaste forslag om å kreve erstatning mot styremedlemmet, kan aksjeeiere som eier minst en tidel av aksjekapitalen, gjøre erstatningsansvar gjeldende på selskapets vegne og i selskapets navn, innenfor de rammene som følger av asl. § 17-4.¹⁰⁷ Bestemmelsen skal ivareta minoritetsaksjonærenes rettigheter.

5.4.3 Enkeltkreditorers krav

Hvorvidt kreditorene også blir påført tap er et mer komplisert spørsmål. Så lenge selskapet er solvent, og således er i stand til å dekke sine forpliktelser overfor kreditorene, vil ikke kreditorene bli påført noe økonomisk tap ved manglende innbetaling av aksjekapital. Dette gjelder selv om kreditorenes dekningsmulighet blir nedsatt som følge av forholdet.¹⁰⁸ Går selskapet konkurs blir dette annerledes. Ved konkurs er det kreditorene som overtar selskapets økonomiske interesser, og et eventuelt erstatningsoppgjør vil få direkte konsekvenser for den enkelte kreditors mulighet til å få dekket sin fordring på selskapet.

---

¹⁰³ Se Aarbakke m.fl. (2004) s. 973.

¹⁰⁴ Se Sæbø, “Om erstatningskrav i aksjeselskapsforhold” Nybrott og odling Festskrift til Nils Nygård 2002 s. 210-211.

¹⁰⁵ Se Aarbakke m.fl. (2004) s. 974.

¹⁰⁶ Se Aarbakke m.fl. (2004) s. 974.

¹⁰⁷ I selskaper med hundre eller flere aksjeeiere kan krav gjøres gjeldende av aksjeeiere som utgjør minst ti prosent av det samlede antall aksjeeiere.

¹⁰⁸ Se Rt. 1918 s. 841.

Kreditorfellesskapets interesser ivaretas av konkursboet ved konkurs, men dette utelukker ikke at enkeltkreditorene – en eller flere, eventuelt alle, kan reise krav etter asl. § 17-1.¹⁰⁹ Tapet for den enkelte kreditor vil imidlertid være et indirekte tap, idet tapet oppstår som følge av at selskapet har lidt tap. Et krav fra en enkeltkreditor vil således være et subsidiært krav som står tilbake for selskapets – eventuelt konkursboets – krav, jf. regelen om konkurrerende krav i asl. § 17-6.¹¹⁰

For øvrig følger det av konkursloven § 118 annet ledd at dersom konkursboet finner at det ikke skal forfølge selskapets mulige erstatningskrav mot styremedlemmene, har en enkeltkreditor rett til å forfølge saken på boets vegne.¹¹¹ Kreditoren fremmer altså boets krav. Forutsetningen er at enkeltkreditoren har stemt for å forfølge saken på skiftesamlingen, men ikke fått flertallet med seg. Enkeltkreditorens søksmålskompetanse etter bestemmelsen forutsetter at boet ikke har inngått forlik med det ansvarlige styremedlemmet. Bestemmelsen kan ses som et slags minoritetsvern for kreditorene, som kan sammenlignes med aksjeeiernes minoritetsvern i asl. § 17-4. Det fremgår av forarbeidene til konkursloven at bestemmelsen “kan virke som en nødventil mot flertallsdiktatur på skiftesamlingen”.¹¹²

Sammenfatningsvis har den enkelte kreditor et subsidiært erstatningskrav mot styremedlem for manglende innbetalt aksjekapital. Kravet er begrenset til vedkommendes andel av det tap som styremedlemmet uaktsomt eller forsettlig har voldt selskapet.

5.5 Ansvarsgrunnlag

5.5.1 Innledning

Som nevnt er styreansvaret et individuelt ansvar. Det innebærer at det må foretas en konkret vurdering av hvert enkelt styremedlems forhold.

---

¹⁰⁹ Se Rt. 2008 s. 833 avsn. 84

¹¹⁰ Se Aarbakke m.fl. (2004) s. 952.

¹¹¹ Lov om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven) av 8. juni 1984 nr. 58.

¹¹² Se NOU 1972:20 s. 193.

Ansvarsgrunnlag foreligger dersom styremedlemmet har opptrådt forsettlig eller uaktsomt. En skade er voldt forsettlig dersom styremedlemmet har regnet med at skaden med sikkerhet ville inntre som følge av handlingen, eller at det var sannsynlighetsovervekt for det.¹¹³

Uaktsomhetsvurderingen kan deles inn i to hoveddeler: En objektiv og en subjektiv del. Den objektive del går ut på hvorvidt styremedlemmet har overtrådt en handlingsnorm (pliktregel), og den subjektive del går ut på hvorvidt styremedlemmet ved overtredelsen av handlingsnormen har utvist skyld. Den subjektive del er i hovedsak en vurdering av hvorvidt det foreligger en relevant unnskyldningsgrunn for styremedlemmets overtredelse av den aktuelle handlingsnorm, f.eks. unnskyldelig faktisk villfarelse.¹¹⁴

5.5.2 Objektiv vurdering

Det er ingen forutsetning for ansvar at bestemmelser i aksjelovgivningen eller selskapets vedtekter er overtrådt. Men en tilsidesettelse av slike bestemmelser er et helt sentralt utgangspunkt for vurderingen av om det foreligger en uaktsom skadegjørende handling.¹¹⁵

Et første spørsmål er om aksjeloven oppstiller noen plikter eller handlingsregler for styremedlemmene i forbindelse med innbetaling av aksjekapital ved stiftelse og kapitalforhøyelse.

Styret har det alminnelige ansvaret for forvaltningen av selskapet, jf. asl. § 6-12 første ledd. Et aksjeselskap er normalt stiftet med sikte på å gi aksjeeierne økonomisk gevinst.¹¹⁶ Styret har således ansvar for at selskapet forvaltes med sikte på å

---

¹¹³ Se Lødrup (2005) s. 96.

¹¹⁴ Se Perland, "styreansvar etter de nye aksjelovene", Tidsskrift for Forretningsjus nr. 2, 1999 s. 126.

¹¹⁵ Se Aarbakke m.fl. (2004) s. 944. Se også NOU 1996:3 s. 197 der det bemerkes at selv om ansvarsgrunnlaget i § 17-1 er det samme som etter forrige aksjelov, vil styreansvaret kunne få større betydning etter den nye loven fordi styrets plikter etter loven på flere punkter er utvidet og presisert i forhold til tidligere.

¹¹⁶ Dette følger forutsetningsvis av asl. § 2-2 annet ledd.

oppretholde selskapskapitalen og å gi aksjeeierne avkastning på deres investering.¹¹⁷ Det gjelder som et generelt krav at forvaltningen av selskapet må være ansvarlig.¹¹⁸ Det hører til styrets forvaltningsplikt å holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling. Styret plikter videre å påse at selskapets virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll, jf. asl. § 6-12 tredje ledd. Av bestemmelsens fjerde ledd første punktum fremgår at “styret iverksetter de undersøkelser det finner nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver”. Styret har videre et tilsynsansvar overfor den daglige ledelsen og selskapets øvrige virksomhet. Dette følger av at styret har det alminnelige overordnede ansvar for forvaltningen, og det presiseres også i asl. § 6-13 første ledd.¹¹⁹ I tillegg gjelder en alminnelig plikt for styret til lojalt å fremme selskapets interesser.¹²⁰ Dette innebærer at styremedlemmene ikke kan fatte avgjørelser i egne- eller utenforståendes interesse.

Disse generelle bestemmelser suppleres av en rekke spesialbestemmelser i aksjeloven. Særlig sentral med hensyn til styrets plikter i forbindelse med innbetaling av aksjeinnskudd ved stiftelse og kapitalforhøyelse, er asl. §§ 2-18 og 10-9. Etter disse bestemmelsene skal styret opplyse om at aksjeinnskuddet er mottatt av selskapet, og dette skal bekreftes av revisor. Det forutsettes her en undersøkelsesplikt for styremedlemmene i forkant av foretaksregistermeldingen. Styremedlemmene må forvise seg om at aksjeinnskuddene faktisk er innbetalt til selskapet.

Asl. § 2-19 pålegger styremedlemmene og revisor et objektivt ansvar for det som mangler av den aksjekapital som er innmeldt og bekreftet til Foretaksregisteret. Ettersom ansvaret etter asl. § 2-19 er uavhengig av skyld og uavhengig av om det er voldt skade, vil det være enklere å nå frem med et krav om ansvar etter denne bestemmelsen enn asl. § 17-1. Når ansvaret er grunnet på manglende aksjeinnskudd, vil således asl. § 2-19 primært gjøres gjeldende. Det kan imidlertid tenkes situasjoner der asl. § 17-1 vil være et supplement til asl. § 2-19.

---

¹¹⁷ Se Aarbakke m.fl. (2004) s. 489.

¹¹⁸ Se asl. § 6-12 (1) annet punktum. Se også Aarbakke m.fl. (2004) s. 489.

¹¹⁹ Se også Aarbakke m.fl. (2004) s. 500.

¹²⁰ Denne plikten følger direkte av styrets rolle som selskapets ledelse og tillitsvalgte. Lojalitetsplikten er ikke positivt definert i loven, men kommer indirekte til uttrykk i generalklausulen i asl. § 6-28.

En situasjon som kan være praktisk er der et formelt sett gyldig aksjeinnskudd er betalt inn til selskapet, men på grunn av senere disposisjoner har mistet sin realitet. Dette vil være tilfelle dersom aksjeinnskuddet for eksempel overføres tilbake til innskyteren kort tid etter innbetalingen uten at det ligger forsvarlige forretningsmessige begrunnelser til grunn for disposisjonen. Innskuddet vil her ikke ha noen realitet for selskapet, men ansvaret etter asl. § 2-19 er likevel ikke anvendelig.¹²¹ Asl. § 17-1 kan derimot etter omstendighetene komme til anvendelse. Under forutsetning av at disposisjonen ikke er et resultat av forsvarlige forretningsmessige overveielser, vil en slik disposisjon kunne innebære et brudd på styrets plikt til forsvarlig forvaltning. Konstateres det at styrets medlemmer har brutt denne plikten, taler dette for at styremedlemmet har opptrådt uaktsomt.¹²² Helt klare ansvarssituasjoner foreligger der styremedlemmet er delaktig i bedrageriske handlinger eller svik.¹²³ Dette kan særlig forekomme i tilfeller der styremedlemmene har eierinteresser i selskapet.

I tilfeller hvor styremedlemmene har undersøkt selskapets konto og innhentet dokumentasjon som bekrefter at aksjeinnskuddet er mottatt av selskapet, har styret i utgangspunktet oppfylt sin undersøkelsesplikt etter asl. § 2-18 annet ledd.¹²⁴ Det kan imidlertid tenkes å foreligge særlige omstendigheter i den enkelte sak som gir styremedlemmene oppfordring til å foreta nærmere undersøkelser. Spørsmålet blir da om styremedlemmene har en plikt til å iverksette grundigere undersøkelser for å innhente ytterligere dokumentasjon for aksjeinnskuddets realitet. En slik plikt kan etter omstendighetene følge av styrets tilsynsansvar med selskapets virksomhet. Ved vurderingen vil det, etter min oppfatning, ha betydning hva de "særlige omstendigheter" nærmere består av. At innskyteren for eksempel har dårlig økonomi, kan ikke være nok til at det oppstår en plikt for styret til å foreta nærmere undersøkelser. Foreligger det derimot en konkret mistanke om at det er uregelmessigheter knyttet til innskuddet, vil det imidlertid kunne oppstå brudd på tilsynsplikten dersom mistanken ikke følges opp med ytterligere undersøkelser. Styrets lojalitetsplikt overfor selskapet taler videre for at det oppstår en undersøkelsesplikt for styremedlemmene i slike tilfeller.

---

¹²¹ Se Rt. 2009 s. 1032. Se også drøftelsen i oppgavens punkt 4.6.

¹²² Se Aarbakke m.fl. (2004) s. 946.

¹²³ Dette var tilfellet i Finance Credit-saken. Ansvar ble for tingretten gjort gjeldende mot styremedlemmet på subjektivt grunnlag etter asl. § 17-1. Kravet var imidlertid foreldet.

¹²⁴ Dette følger forutsetningsvis av Rt. 2009 s. 1032. se forøvrig oppgavens punkt 4.6.

5.5.3 Subjektiv vurdering

Foreligger det brudd på noen av de ovennevnte pliktregler, vil man normalt anse den objektive vurderingen som oppfylt.¹²⁵ Spørsmålet er da om vedkommende styremedlem kan bebreides for dette.

Ansvar etter § 17-1 kan i utgangspunktet ikke anses som et profesjonsansvar for medlemmer av styret.¹²⁶ Den alminnelige culpanormen tar utgangspunkt i hva som rimeligvis kan forventes av en innsiktsfull og normalt forstandig person.

Ansvarsregelen gjelder imidlertid for handlinger medlem av styret har utført “i den nevnte egenskap”. Det følger av forarbeidene at dette er ment å klargjøre at *“skadevolderens tilknytning til den selskapsrettslige egenskap eller funksjon skal være avgjørende ved fastleggingen av ansvaret”*.¹²⁷ Aktsomhetsvurderingen må derfor ta utgangspunkt i hva man med rimelighet kan forvente av et normalt aktsomt styremedlem. Av dette følger at aktsomhetsgrensen normalt ikke kan fastlegges ut fra individuelle egenskaper hos skadevolderen. Sagt med Aarbakkes ord: *“Den ukyndige må stå i samme stilling som den kyndige”*.¹²⁸

Derimot må det enkelte styremedlems forhold vurderes ut fra den situasjon vedkommende var i med hensyn til kunnskap om den faktiske situasjon som forelå på tidspunktet for den erstatningsbetingende handlingen.¹²⁹ Manglende kunnskap om faktiske forhold, kan således etter omstendighetene være unnskyldelig. Dersom et styremedlem også er daglig leder, vil vedkommende forutsetningsvis være i en mer informert situasjon og ha mer kunnskap om selskapets økonomiske anliggender og disposisjoner enn et vanlig medlem av styret. Videre kan en styreformann være i en mer informert situasjon enn de øvrige styremedlemmer. De enkelte styremedlemmers roller i selskapet kan være forskjellig. Mens enkelte medlemmer daglig er involvert i selskapets virksomhet, kan andre ha mer tilbaketrukkede roller. Hvor informert det

---

¹²⁵ Se Perland, *“Styreansvar etter de nye aksjelovene”*, Tidsskrift for forretningsjus 1999 s. 125 på s. 127.

¹²⁶ Se Andenæs (2006) s. 654.

¹²⁷ Se Ot.prp.nr.55 (2005-2006) s. 167.

¹²⁸ Se Aarbakke m.fl. (2004) s. 945.

¹²⁹ Se Aarbakke m.fl. (2004) s. 946. Se også Andenæs (2006) s. 657.

enkelte styremedlem er, kan altså etter omstendighetene få betydning for aktsomhetsnormen. Dette utgangspunkt modifiseres imidlertid av Andenæs:

“For styremedlemmers vedkommende følger det av § 6-12 tredje ledd at styret skal holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling. Kunnskap som styremedlemmet ville hatt ved å oppfylle sin plikt til å holde seg orientert etter denne bestemmelsen, må i utgangspunktet likestilles med at styremedlemmet har faktisk kunnskap om forholdet.”¹³⁰

Utgangspunktet om at den enkeltes faktiske kunnskap er avgjørende, må altså suppleres hvis vedkommende burde skaffet slik kunnskap.

Som nevnt over kan det i den enkelte sak foreligge særlige omstendigheter som tilsier at aksjeinnskuddene bør underlegges nye og grundigere undersøkelser for å avdekke eventuelle misligheter eller uregelmessigheter. Dersom et styremedlem har særlig kunnskap om disse omstendighetene, kan det tale for at det lettere vil være uaktsomt å unnlate å foreta nærmere undersøkelser enn hva tilfellet for et styremedlem som ikke har denne kunnskapen.

Som det fremgår av oppgavens punkt 4.2, antar jeg at alle styremedlemmer som satt i styret på tidspunktet for foretaksmeldingen kan bli ansvarlige etter asl. § 2-19, uavhengig av hvem som har undertegnet meldingen. Når ansvaret gjøres gjeldende på subjektivt grunnlag er løsningen imidlertid mer usikker. Hvorvidt vedkommende styremedlem har undertegnet meldingen vil i alle fall være et forhold som er av betydning for aktsomhetsvurderingen. Rimelighetsbetraktninger taler for at det bør være lettere å statuere uaktsomhet for styremedlemmer som har undertegnet meldingen. Dette hensynet gjør seg imidlertid ikke gjeldende dersom styremedlemmet deltok under undersøkelsene etter § 2-18 annet ledd, men uten å undertegne meldingen.

---

¹³⁰ Se Andenæs (2006) s. 657.

Manglende kunnskap om faktiske forhold kan som nevnt over være unnskyldende. Manglende kunnskap om de plikter som følger med styrevervet, kan imidlertid i utgangspunktet ikke fritta styremedlemmet for ansvar. Styrevervet er et frivillig verv. Når et slikt verv aksepteres må vedkommende forventes å sette seg inn i hvilke plikter dette vervet medfører. Manglende kunnskap om de plikter og ansvar som følger med styrevervet, må således styremedlemmet i utgangspunktet selv bære risikoen for.

5.5.4 Kort om kravet om årsakssammenheng¹³¹

Ved siden av kravet om at tapet må være voldt forsettlig eller uaktsomt, er ansvaret betinget av at det foreligger årsakssammenheng mellom styremedlemmets handling og skaden.

Ved stiftelse er det en forutsetning for selskapets registrering i Foretaksregisteret at aksjeinnskudd er ytet fullt ut, jf. asl. § 2-18 (2). Et videre vilkår for registrering er derfor at styret skal opplyse om at aksjeinnskuddene er mottatt av selskapet. Tilsvarende gjelder for registrering av kapitalforhøyelse, jf. asl. § 10-9 (2).

Dersom styremedlemmet ved sin kontroll med aksjeinnskuddet, finner at dette ikke er mottatt av selskapet, vil selskapet/kapitalforhøyelsen ikke bli registrert og tapet vil således ikke materialisere seg. Hvis styremedlemmet derimot ikke foretar de undersøkelser som aktsom opptreden krever, og likevel opplyser om at aksjeinnskuddet er mottatt av selskapet, har styremedlemmet ved sin uaktsomhet medvirket til at selskapet/kapitalforhøyelsen ble registrert og at tapet dermed materialiserer seg. Årsakssammenhengen er her klar.¹³²

5.6 Særlig om tingsinnskudd

Når “manglende aksjeinnskudd” skyldes feil i verdsettingen av innskudd i annet enn penger, er den objektive ansvarsregelen i asl. § 2-19 ikke anvendelig. Selskapet er her

---

¹³¹ Drøftelsen om kravet til årsakssammenheng begrenses til en kort behandling for å belyse hovedmomentene i relasjon til ansvaret for manglende aksjeinnskudd.

¹³² Se også Rt. 1998 s. 1924 på side 1932, jf. Rt 1993 s 1399 på side 1407.

henvist til å kreve erstatning på subjektivt grunnlag etter asl. § 17-1. Det er imidlertid vanskelig å tenke seg tilfeller hvor styret skal kunne bli erstatningsansvarlig for manglende aksjeinnskudd som følge av feil i verdsettelsen av innskudd i annet enn penger. Etter asl. § 2-6 er det *stifterne* som er ansvarlige for verdsettelsen av tingsinnskudd. Styreansvar er altså ikke særlig praktisk i disse tilfellene.

Som det fremgår av punkt 4.7, vil oppgjør av innskuddsforpliktelse på annen måte enn det som fremgår av tegningsgrunnlaget, uten videre innebære ansvar etter den objektive ansvarsregel i asl. § 2-19.¹³³ Spørsmålet blir da om det også kan foreligge et ansvar for styremedlemmene etter asl. § 17-1 i disse tilfellene.

Ansvar etter asl. § 17-1 er, i motsetning til ansvar etter asl. § 2-19, betinget av at selskapet er påført et tap. I tilfeller hvor det i tegningsgrunnlaget f.eks. er fastsatt at aksjekapitalen ytes ved kontantinnskudd og det i stedet ytes et tingsinnskudd, vil spørsmålet om selskapet påføres tap bero på tingsinnskuddets verdi. Dersom tingsinnskuddets verdi minst svarer til det beløp som er opplyst innbetalt i foretaksregistermeldingen, vil selskapet i realiteten ikke være påført tap. Det vil da ikke være grunnlag for ansvar etter asl. § 17-1.

6 Litteraturliste og kilder

Juridisk litteratur

Eckhoff, Torstein og Helgesen, Jan E. Rettskildelære. 5. utgave. Oslo 2001.

Hagstrøm, Viggo i samarbeid med Aarbakke, Magnus. Obligasjonsrett. Oslo 2004.

Aarbakke, Magnus m.fl. Kommentartutgave til aksjeloven og allmennaksjeloven. 2. utgave. Oslo 2004

---

¹³³ Se også Rt. 2007 s. 220.

Lødrup, Peter. Lærebok i erstatningsrett. 5. utgave. Oslo 2005.

Andenæs, Mads Henry. Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper. 2. utgave. Oslo 2006.

Woxholth, Geir. Selskapsrett. 2. utgave. Oslo 2007.

Bergsåker, Trygve. Pengekravsrett. 10. opplag. Oslo 2008.

Perland, Olav Fr., “Styreansvar etter de nye aksjelovene”, Tidsskrift for Forretningsjus nr. 2, 1999.

Sæbø, Rune. “Om erstatningskrav i aksjeselskapsforhold”, Nybrott og odling. Festskrift til Nils Nygård. Bergen 2002.

Hirsch, Erik, “Har revisor objektivt ansvar for overkurs?”, publisert i Revisjon og Regnskap nr. 5/2006 s. 37.

Matre, Hugo, “Foreldelse av styreansvar”, publisert i Lov og Rett 2008 s. 385.

Hirsch, Erik, “Forskuddsbetaling av aksjeinnskudd og ansvar etter aksjeloven § 2-19”, publisert i Revisjon og Regnskap nr. 4/2009 s. 40.

Berge, Stig og Røsås, Lars Eirik, “Styremedlemmers og revisors ansvar: Aksjekapital som er bekreftet innbetalt”, publisert i Revisjon og Regnskap utgave 8/2009 s. 14.

Norske lover

1979. Lov om foreldelse av fordringer (foreldelsesloven). 18. mai 1979 nr. 18

1984. Lov om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven). 8. juni 1984 nr. 58.

1984. Lov om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven). 8. juni 1984 nr. 59.

1985. Lov om registrering av foretak (foretaksregisterloven). 21. juni 1985 nr. 78.

1997. Lov om aksjeselskaper (aksjeloven). 13. juni 1997 nr. 44.

1997. Lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven). 13. juni 1997 nr. 45.

1998. Lov om årsregnskap m.v. (regnskapsloven). 17. juli 1998 nr. 56.

1999. Lov om finansavtaler og finansoppdrag (finansavtaleloven). 25. juni 1999 nr.

46.

Dommer fra Høyesterett

Rt. 1981 s. 809.

Rt. 1983 s. 127.

Rt. 1993 s. 20.

Rt. 1993 s. 987.

Rt. 1993 s. 1399.

Rt. 1998 s. 1924.

Rt. 2005 s. 870.

Rt-2007-220.

Rt-2008-833.

Rt-2009-1032.

Underrettsdommer

TOSLO-2003-17426.

Oslo tingretts dom av 16. november 2004.

Forarbeider

NOU 1972:20 Gjeldsforhandling og konkurs.

NOU 1992:29 Lov om aksjeselskap.

NOU 1996:3 Ny aksjelovgivning.

Ot.prp.nr.38 (1977-1978) Lov om forelding av fordringer.

Ot.prp.nr.36 (1993-1994) Om lov om aksjeselskaper.

Ot.prp.nr.23 (1996-1997) Aksjeselskaper og lov om allmennaksjeselskaper.

Ot.prp.nr.44 (1997-1998) Endringslov aksjelovgivningen mv.

Ot.prp.nr.55 (2005-2006) Endringslov aksjelovgivningen mv.

Prop. 148 L (2010-2011) Endringer i aksjeloven mv.

Utredninger

Utredning av dr. juris Magnus Aarbakke, Medvirkeransvar og identifikasjonsansvar i aksje- og allmennaksjeselskapsforhold, oktober 2004.

Utredning av advokat Gudmund Knudsen, Forenkling og modernisering av aksjeloven, januar 2011.

Se <http://www.ub.uio.no/skrive-referere/hvordan-referere/>

Se <http://www.ub.uio.no/ujur/henvisninger/>